

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΟΔΗΓΟΥ ΝΗΠΙΑΓΩΓΟΥ

Δήμητρα Κωτσιοπούλου
Σύμβουλος Εκπαίδευσης Καρδίτσας

Σωτηρία Γεωργοτά
Σύμβουλος Εκπαίδευσης Κέρκυρας

Γ ΜΕΡΟΣ

Προτεινόμενη αναφορά στο υλικό:

Πεντέρη, Ε., Χλαπάνα, Ε., Μέλλιου, Κ., Φιλίππιδη, Α., & Μαρινάτου, Θ. (2021). *Οδηγός νηπιαγωγού - Υποστηρικτικό υλικό. Πυξίδα: Θεωρητικό και μεθοδολογικό πλαίσιο-Διδακτικοί σχεδιασμοί. Στο πλαίσιο της Πράξης «Αναβάθμιση των Προγραμμάτων Σπουδών και Δημιουργία Εκπαιδευτικού Υλικού Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης» του ΙΕΠ με MIS 5035542.*

Προτεινόμενη αναφορά στον πίνακα ζωγραφικής:

Το έργο βραβεύτηκε στον 1^ο Πανελλήνιο Διαγωνισμό του Μουσείου Σχολικής Ζωής και Εκπαίδευσης. Αποτέλεσε συνεργατική δράση του Νηπιαγωγείου Γόννων και του 13^{ου} Νηπιαγωγείου Λάρισας. Υπ.Εκπ. Γεωργία Μούσιου Δήμητρα Κωτσιοπούλου.

Οργάνωση της μάθησης

Οργάνωση της μάθησης

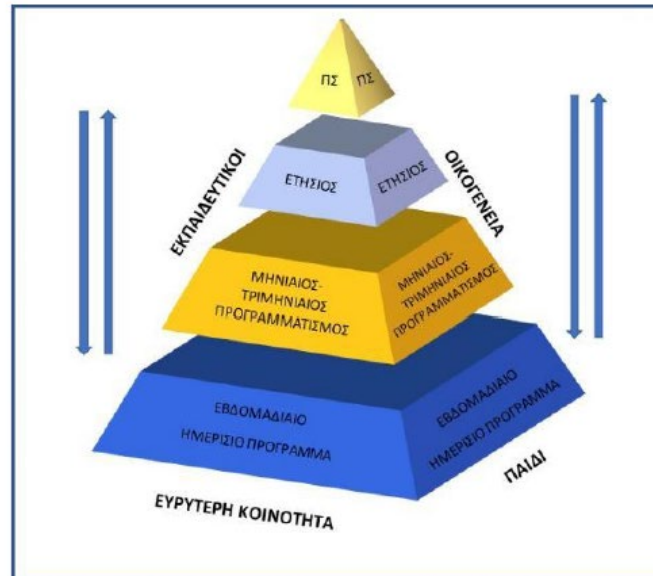
Για να είναι αποτελεσματικό το μαθησιακό περιβάλλον στο νηπιαγωγείο, θα πρέπει να έχει ως έναν βαθμό την ατμόσφαιρα σπιτιού, ως έναν βαθμό την ατμόσφαιρα ενός εργαστηρίου για ενθουσιώδεις και ακατάστατους μικρούς επιστήμονες, ως έναν βαθμό την αίγλη ενός σκηνικού που αλλάζει καθημερινά και ως έναν βαθμό την ατμόσφαιρα ενός χώρου τέχνης (Greenman, 2005).

Ανάπτυξη Ημερήσιου Προγράμματος

- Η καλή οργάνωση των δραστηριοτήτων στο Ημερήσιο Πρόγραμμα του νηπιαγωγείου αποτελεί μια σημαντική παράμετρο για την επιτυχία της εφαρμογής του Προγράμματος Σπουδών και της ικανοποίησης των στόχων του νηπιαγωγείου.
- Το Ημερήσιο Πρόγραμμα προσδιορίζει: α) το χρονικό πλαίσιο των **ζωνών απασχόλησης** εκπαιδευτικών και παιδιών στην καθημερινή ζωή του σχολείου, όπως αυτές προβλέπονται από το Ωρολόγιο Πρόγραμμα του Νηπιαγωγείου, β) **το είδος και το περιεχόμενο των δραστηριοτήτων**, μέσα από τον δημιουργικό συνδυασμό και την αξιοποίηση των δυνατοτήτων που προσφέρουν τα μαθησιακά πλαίσια στο νηπιαγωγείο σε συνάρτηση με τη σκοποθεσία του Προγράμματος Σπουδών.

Οργάνωση της μάθησης

Η οργάνωση αυτή απαιτεί έναν βραχυπρόθεσμο, μεσοπρόθεσμο και μακροπρόθεσμο σχεδιασμό από τις/τους νηπιαγωγούς, ο οποίος καθοδηγεί τον ημερήσιο και εβδομαδιαίο προγραμματισμό και απολογισμό της δράσης με τα παιδιά. Ο σχεδιασμός του εκπαιδευτικού προγράμματος συνιστά μια δυναμική και αμφίδρομη διαδικασία, που έχει ως βασικό σκοπό την επίτευξη των στόχων του Προγράμματος Σπουδών. Ταυτόχρονα, λαμβάνει υπόψη τα χαρακτηριστικά των ίδιων των παιδιών και τα ιδιαίτερα γνωρίσματα των φορέων που συνιστούν τα βασικά **πλαίσια της καθημερινής τους εμπειρίας** που εμπλέκονται στη μαθησιακή διαδικασία, δηλαδή τα **μικροσυστήματα** (Σχήμα 19).

Σχήμα 19. Το χρονικό πλαίσιο και οι παράγοντες που συμβάλλουν στην ανάπτυξη του Ημερήσιου Προγράμματος στο νηπιαγωγείο

Μαθησιακά πλαίσια

Τα **μαθησιακά πλαίσια** αποτελούν τη βάση για την οργάνωση του ημερήσιου προγράμματος του νηπιαγωγείου. Ως μαθησιακά πλαίσια ορίζονται οι συνθήκες μέσα στην καθημερινή ζωή του νηπιαγωγείου που οργανώνουν τις κατευθυνόμενες από τις/τους εκπαιδευτικούς και από τα παιδιά δράσεις, διασφαλίζοντας τη **συνέχεια των μαθησιακών εμπειριών** σε όλα τα περιβάλλοντα της δράσης τους. Τα μαθησιακά πλαίσια λειτουργούν αλληλοσυμπληρωματικά στον σχεδιασμό και την υλοποίηση του εκπαιδευτικού προγράμματος.

1. Το παιχνίδι

Το παιχνίδι στο πλαίσιο του Ημερήσιου Προγράμματος λειτουργεί ως αυτόνομη δραστηριότητα, η οποία διεξάγεται για να καλύψει τις αυθόρμητες ανάγκες των παιδιών για μάθηση και ευχαρίστηση, αλλά και τους στόχους των οργανωμένων μαθησιακών εμπειριών που πραγματοποιούνται με πρωτοβουλία των νηπιαγωγών.

Σημαντική είναι η **ισορροπία** ανάμεσα σε παιγνιώδεις μαθησιακές εμπειρίες που υλοποιούνται είτε με πρωτοβουλία των παιδιών είτε με πρωτοβουλία των εκπαιδευτικών.

Το ελεύθερο παιχνίδι που πραγματοποιούν τα παιδιά σε διαφορετικές χρονικές περιόδους του Ημερήσιου Προγράμματος, πρωτίστως στις περιοχές παιχνιδιού και στα κέντρα μάθησης της τάξης, κινητοποιείται από τα ενδιαφέροντά τους, αλλά δύναται να ενισχυθεί με την υποστήριξη των νηπιαγωγών, ώστε να εξελίσσεται δημιουργικά.

Το οργανωμένο παιχνίδι από την άλλη πλευρά ξεκινά από τις/τους νηπιαγωγούς με στόχο την υλοποίηση επιδιώξεων του Προγράμματος Σπουδών, αλλά αναπτύσσεται λαμβάνοντας υπόψη τις συνεχώς αναδυόμενες ανάγκες και τα ενδιαφέροντα των παιδιών.

Η καθοδηγούμενη μάθηση αφορά διαδικασίες μάθησης που ξεκινούν με πρωτοβουλία των μαθητών/-τριών, αλλά, παράλληλα, καθοδηγούνται από πιο έμπειρους «συνεργάτες» και υποστηρίζονται από διαφορετικούς πόρους και μέσα, όπως είναι ενδεικτικά τα κείμενα και οι διαφορετικού τύπου κατασκευές και εργαλεία (Billett, 2012).

1. Το παιχνίδι

Η αξιοποίηση ενός σεναρίου (βλ. Οδηγός Νηπιαγωγού: Παιγνιώδης μάθηση) αποτελεί ένα χρήσιμο εργαλείο στα χέρια των νηπιαγωγών για την οργάνωση παιγνιωδών δραστηριοτήτων, οι οποίες συνυφαίνονται αρμονικά σε ένα πλαίσιο δράσης που έχει αρχή, μέση και τέλος, λαμβάνοντας υπόψη τις βασικές μεθοδολογικές αρχές της **καθοδηγούμενης μάθησης**.

Η καθοδηγούμενη μάθηση αφορά διαδικασίες μάθησης που ξεκινούν με πρωτοβουλία των μαθητών/-τριών, αλλά, παράλληλα, καθοδηγούνται από πιο έμπειρους «συνεργάτες» και υποστηρίζονται από διαφορετικούς πόρους και μέσα, όπως είναι ενδεικτικά τα κείμενα και οι διαφορετικού τύπου κατασκευές και εργαλεία (Billett, 2012).

Το σενάριο διαμορφώνεται με βάση ερεθίσματα που παρέχονται από τα ενδιαφέροντα και τις δράσεις των ίδιων των παιδιών και δύναται να λειτουργεί ως γέφυρα ανάμεσα στο ελεύθερο παιχνίδι, το οργανωμένο παιχνίδι και τις διερευνήσεις των παιδιών στα κέντρα μάθησης και τις περιοχές παιχνιδιού της τάξης.

1. Το παιχνίδι

Παραδείγματα δράσεων για την ενίσχυση της εμπλοκής των παιδιών σε διαφορετικά είδη παιχνιδιού με την παράλληλη αξιοποίηση του μαθησιακού περιβάλλοντος της τάξης.

1. Διοργανώνει ένα παιχνίδι θησαυρού στα κέντρα μάθησης και τις περιοχές παιχνιδιού της τάξης. Για παράδειγμα, τα παιδιά συμβουλευόταν τον χάρτη της τάξης και σε καθέναν από αυτούς τους χώρους ανακαλύπτουν σταδιακά ένα ηχογραφημένο αρχείο που περιέχει ένα απόσπασμα του τραγουδιού. 2. Η/Ο νηπιαγωγός αναπαράγει ένα ένα με τη σειρά τα ηχογραφημένα αρχεία και με κατάλληλες, ανοικτού τύπου ερωτήσεις ενθαρρύνει τα παιδιά να προσδιορίσουν τους στόχους και το πλαίσιο της δράσης τους λαμβάνοντας υπόψη το περιεχόμενο του ηχητικού μηνύματος.		
Στίχοι τραγουδιού	Ανοιχτού τύπου ερωτήσεις που πυροδοτούν τη σκέψη των παιδιών	Δράσεις που δύναται να προτείνουν τα παιδιά
1^ο ηχογραφημένο αρχείο ...Μάγιστρα Τσελεμεντές θα γίνω κι ό,τι μαγειρεύω θα το δίνω στα παιδιά...	Τι μπορεί να μας ζητούν οι στίχοι του τραγουδιού; Πώς θα γίνουμε μάγισρες;	• Τα παιδιά αποφασίζουν να γίνουν μάγισρες. • Για την υλοποίηση του στόχου εμπλέκονται σε κατασκευαστικό παιχνίδι και προτίθενται να φτιάξουν καπέλα ή και ποδιές μάγιστρα. • Προμηθεύονται από την περιοχή παιχνιδιού των εικαστικών τα υλικά που θεωρούν ότι τους είναι χρήσιμα και επιλέγουν τον χώρο της τάξης που θεωρούν ότι τα εξυπηρετεί για την πραγματοποίηση της κατασκευής.
2^ο ηχογραφημένο αρχείο ...Φέρτε τα μαχαίροπίρουνα τους και τα παραμύθια της γιαγιάς τους, τα παιδιά να φάνε και να πιούνε και ποτέ, ποτέ μην κοιμηθούνε νηστικά...	Ποιο μπορεί να είναι το επόμενο μας βήμα; Τι χρειάζεται για να μαγειρέψουμε;	• Τα παιδιά σκέφτονται ότι είναι ώρα να προετοιμαστούν για τη διαδικασία του μαγειρέματος και για αυτό χρειάζονται μαχαίροπίρουνα, συνταγές και υλικά. • Ανάλογα με τα ενδιαφέροντά τους, χωρίζονται σε ολιγομελείς ομάδες και εμπλέκονται σε μια διαδικασία διερεύνησης αναζητώντας: ✓ παραμύθια στο κέντρο μάθησης της βιβλιοθήκης στα οποία περιγράφονται συνταγές ή διαδικασίες μαγειρέματος ✓ υλικά που χρειάζονται για το μαγείρεμα από τις περιοχές παιχνιδιού του παντοπωλείου ή και του μανάβικου.
3^ο ηχογραφημένο αρχείο ...Με το ζόρι απ' τη φωλιά τους πήρα τη φωτιά απ' τους δράκους κι απ' τις μάγισσες καζάνια, κατσαρόλες και τηγάνια. Έριξα τα υλικά μου και τ' αλατοπίπερά μου. Απ' τα παραμύθια κλέβω να 'γω για να μαγειρεύω...	Ποιο είναι το τελευταίο μας βήμα; Τι χρειάζεται να κάνουμε για να ολοκληρώσουμε το μαγείρεμα και την αποστολή μας;	Τα παιδιά εμπλέκονται σε δραματικό παιχνίδι και: ✓ γίνονται δράκοι και μάγισσες χρησιμοποιώντας υλικά από την περιοχή παιχνιδιού της μεταμφίεσης ✓ φοράνε τα καπέλα και τις ποδιές που έχουν κατασκευάσει και, έχοντας συγκεντώσει όλα όσα χρειάζονται (συνταγές, υλικά, οικιακά σκεύη), προσποιούνται ότι μαγειρεύουν φτάνοντας στο τελευταίο βήμα και στον τελικό στόχο του τραγουδιού.
Στο παραπάνω παράδειγμα ως σενάριο αξιοποιείται ένα τραγούδι, το οποίο είναι αγαπητό στα παιδιά. Παράλληλα, κατά την εξέλιξη της διαδικασίας, αξιοποιούνται τα μαθησιακά κέντρα και οι περιοχές παιχνιδιού της τάξης. Κάθε φάση του σεναρίου λειτουργεί ως έναυσμα για την πραγματοποίηση διαφορετικού τύπου παιχνιδιών. Το μέγεθος δόμησης αλλά και το είδος του κάθε παιχνιδιού δύναται να μεταβάλλεται κάθε φορά ανάλογα με τις επιθυμίες και τις ανάγκες των παιδιών αλλά και τους ζητούμενους μαθησιακούς στόχους.		

2.Ρουτίνες

Οι ρουτίνες αφορούν επαναλαμβανόμενες δραστηριότητες και πρακτικές που εφαρμόζονται σε καθημερινή σχεδόν βάση στον χώρο του νηπιαγωγείου. Έχουν λειτουργικό, οργανωτικό και εκπαιδευτικό χαρακτήρα, καθώς σηματοδοτούν το περιεχόμενο της δράσης των παιδιών σε κομβικές χρονικές περιόδους κατά τη ροή του καθημερινού προγράμματος και παρέχουν πλούσια ερεθίσματα μάθησης. Ενδεικτικές και σημαντικές ρουτίνες που πραγματοποιούνται στον χώρο του νηπιαγωγείου είναι οι ακόλουθες:

- *Άφιξη και αποχώρηση των παιδιών από το νηπιαγωγείο.* Κατά την άφιξη και την αποχώρηση από το χώρο του σχολείου, πραγματοποιούνται δράσεις που ενισχύουν το αίσθημα της αυτονομίας των παιδιών. Τα παιδιά τακτοποιούν τα πράγματά τους, συμπληρώνουν το παρουσιολόγιο της τάξης και δηλώνουν την προτίμησή τους για τις περιοχές παιχνιδιού που επιθυμούν να δραστηριοποιηθούν. Σε αυτές τις χρονικές περιόδους μπορούν να εφαρμόζονται πρακτικές που ευνοούν την αλληλεπίδραση με τους γονείς. Κατά την πρωινή άφιξη ως σταθερή ρουτίνα δύναται να αξιοποιείται κάποιος χώρος στην είσοδο της τάξης, όπου γονείς, νηπιαγωγοί και παιδιά ανταλλάσσουν μηνύματα σχετικά με θέματα που κρίνονται ενδιαφέροντα ή αφορούν κοινές τους δράσεις στο σχολικό περιβάλλον

2.Ρουτίνες

- *Άφιξη και αποχώρηση των παιδιών από το νηπιαγωγείο.* Κατά την άφιξη και την αποχώρηση από το χώρο του σχολείου, πραγματοποιούνται δράσεις που ενισχύουν το αίσθημα της αυτονομίας των παιδιών. Τα παιδιά τακτοποιούν τα πράγματά τους, συμπληρώνουν το παρουσιολόγιο της τάξης και δηλώνουν την προτίμησή τους για τις περιοχές παιχνιδιού που επιθυμούν να δραστηριοποιηθούν. Σε αυτές τις χρονικές περιόδους μπορούν να εφαρμόζονται πρακτικές που ευνοούν την αλληλεπίδραση με τους γονείς. Κατά την πρωινή άφιξη ως σταθερή ρουτίνα δύναται να αξιοποιείται κάποιος χώρος στην είσοδο της τάξης, όπου γονείς, νηπιαγωγοί και παιδιά ανταλλάσσουν μηνύματα σχετικά με θέματα που κρίνονται ενδιαφέροντα ή αφορούν κοινές τους δράσεις στο σχολικό περιβάλλον .
- *Ομάδες καθηκόντων.* Η πρακτική αφορά τη συγκρότηση ολιγομελών ομάδων οι οποίες είναι υπεύθυνες για τη διεκπεραίωση ορισμένων καθηκόντων που συντελούν στην εύρυθμη λειτουργία της τάξης, όπως είναι για παράδειγμα το συγύρισμα/καθαριότητα μετά το φαγητό. Πρόκειται για μια πρακτική που ευνοεί την ανάπτυξη του συναισθήματος της ατομικής και της συλλογικής ευθύνης στα παιδιά απέναντι σε διαδικασίες που αφορούν το σύνολο της δράσης τους στην τάξη.

2.Ρουτίνες

- *Ωρα του κύκλου-της συζήτησης.* Η ώρα του κύκλου περιλαμβάνει δραστηριότητες που σχετίζονται με τον προγραμματισμό των δραστηριοτήτων της ημέρας. Η/Ο νηπιαγωγός ενθαρρύνει τα παιδιά να επιλέγουν ένα τραγούδι που επιθυμούν (ή ό,τι άλλο κρίνεται κατάλληλο λαμβάνοντας υπόψη τα κοινωνικοπολιτισμικά χαρακτηριστικά των παιδιών της τάξης) για να σηματοδοτήσουν την έναρξη των κοινών τους δράσεων στον χώρο του σχολείου. Η συμπλήρωση του ημερολογίου και η περιγραφή των καιρικών συνθηκών αποτελούν επίσης σημαντικές ρουτίνες, οι οποίες διεξάγονται στο νηπιαγωγείο καλύπτοντας ποικίλους μαθησιακούς στόχους.
- Η *ώρα του κύκλου* ενδείκνυται για την εφαρμογή της πρακτικής «**Τι νέα;**» η οποία δίνει τη δυνατότητα στα παιδιά να ανταλλάσσουν προβληματισμούς και να περιγράφουν συναισθήματα ή και γεγονότα τα οποία βίωσαν και κρίνουν πολύ σημαντικά. Γίνεται εμφανές ότι πρόκειται για μια πρακτική που συμβάλλει ποικιλοτρόπως στη γλωσσική και κοινωνικοσυναισθητική ανάπτυξη των μικρών παιδιών. Πρόκειται για μια τεχνική που στοχεύει στο να ενθαρρύνει τα παιδιά να επικοινωνήσουν γεγονότα, προβληματισμούς και συναισθήματα στην υπόλοιπη τάξη. Κεντρικός σκοπός της τεχνικής είναι η ανάπτυξη ενός πλαισίου αυθόρμητου και ελεύθερου λόγου, καθώς και η δημιουργία ενός κλίματος εμπιστοσύνης και συνεργασίας ανάμεσα στα μέλη της τάξης. Ο διαμοιρασμός των «νέων» συχνά εξελίσσεται σε ευκαιρία για νέα σχέδια εργασίας και προάγει τη συνεργατική δράση των παιδιών.

2.Ρουτίνες- «Τι νέα;»

Ως τεχνική μοιάζει με τα νέα που συνήθως μοιράζονται τα παιδιά στο νηπιαγωγείο στην περιοχή της συζήτησης, είτε όταν επιστρέφουν μετά το Σαββατοκύριακο είτε στο πλαίσιο της καθημερινής πρακτικής, π.χ. «Πώς περάσαμε εχθές;». Εδώ, στόχος είναι η σύνδεση των εμπειριών των παιδιών εκτός σχολείου με τη σχολική πραγματικότητα, η ομαλή μετάβαση σε αυτήν και η δημιουργία ενός κλίματος οικειότητας.

Ωστόσο, η τεχνική «Τι νέα;» επενδύει τη διαδικασία με ένα συγκεκριμένο πλαίσιο δράσης, που προσδίδει στην επικοινωνία των παιδιών μια διάσταση κοινοτική και τελετουργική, αποδίδοντας αξία και νόημα στο μοίρασμα των εμπειριών. Η/Ο νηπιαγωγός συζητά για «την ώρα των νέων» μαζί με τα παιδιά, και συναποφασίζουν σε σχέση με το πλαίσιο διαμόρφωσης της συγκεκριμένης ρουτίνας. Μπορεί να φτιάξουν μια καρτέλα που σηματοδοτεί την έναρξή της, αλλά και τους κανόνες που διέπουν τη λειτουργία της.

Η τεχνική «Τι νέα;» περιλαμβάνει κάποιους μη διαπραγματεύσιμους κανόνες ανάμεσα στα μέλη της ομάδας, όπως για παράδειγμα (Le Gall, 2017): α) τον σεβασμό απέναντι στον/στην ομιλητή/-τρια, (β) τη δέσμευση εχεμύθειας των μελών της τάξης σε όσα ειπωθούν, γ) την ελεύθερη διατύπωση θεμάτων. Από την άλλη πλευρά, η ομάδα μπορεί να ορίσει ελεύθερα παραμέτρους όπως τη διάρκεια του χρόνου ομιλίας, τη διαδικασία ανακοίνωσης των νέων και τους ρόλους των συμμετεχόντων (π.χ. υπεύθυνος/-η κατανομής του λόγου, γραμματέας κτλ.).

Καθώς τα παιδιά χρειάζονται χρόνο για να εξοικειωθούν με τη ρουτίνα «των νέων», οι παράμετροι μπορούν να εισάγονται και να εξελίσσονται σταδιακά μέσα στη χρονιά, ώστε και η ρουτίνα να εμπλουτίζεται, αλλά και να υποστηρίζονται όλα τα παιδιά ώστε να εξοικειώνονται σταδιακά με τις απαιτήσεις της διαδικασίας και των ρόλων, ενισχύοντας τη συμμετοχή και εξελίσσοντας τις δεξιότητές τους.

3. Διερευνήσεις

Οι διερευνήσεις συνιστούν ένα δυναμικό πλαίσιο μάθησης, το οποίο ενδείκνυται για την επίτευξη της σκοποθεσίας του Προγράμματος Σπουδών, καθώς λαμβάνει υπόψη βασικά χαρακτηριστικά γνωρίσματα των παιδιών προσχολικής ηλικίας που σχετίζονται με την έμφυτη παρόρμηση να παρατηρούν όσα διαδραματίζονται στο περιβάλλον τους. Ταυτόχρονα καθοδηγείται από την έντονη επιθυμία των παιδιών να δίνουν απαντήσεις στους προβληματισμούς και τα ερωτήματα που δημιουργούνται στη βάση των παρατηρήσεών τους.

- *Ανιχνεύοντας τα θέματα, ερωτήματα, προβλήματα που αποτελούν τη βάση για την πραγμάτωση οργανωμένων διερευνητικών μαθησιακών εμπειριών*

Πώς, όμως, επιλέγουμε τα θέματα ή και προσδιορίζουμε τα ερωτήματα και τα προβλήματα που σηματοδοτούν τις διερευνήσεις των παιδιών;

Τα παιδιά και οι νηπιαγωγοί δρουν συνεργατικά εκφράζοντας τις επιλογές τους, οι οποίες και συνεκτιμώνται ώστε να σχεδιαστούν οι μετέπειτα δράσεις που αφορούν την υλοποίηση των σχετικών διερευνήσεων. Ως βασικές πηγές άντλησης των θεμάτων λειτουργούν: i. το παιχνίδι των παιδιών, ii. οι στόχοι και οι ιδέες που πηγάζουν από το Πρόγραμμα Σπουδών, iii. τα ζητήματα που αναδύονται από το φυσικό και κοινωνικό περιβάλλον και πολλές φορές συνδέονται με την επικαιρότητα, iv. τα αφηγηματικά ή πληροφοριακά κείμενα που μπορούν να αποτελούν τη βάση για την ανάπτυξη διαθεματικών δραστηριοτήτων, v. οι ιδέες και έννοιες, που οι νηπιαγωγοί θεωρούν χρήσιμο να τις επεξεργαστούν με τα παιδιά.

3.Διερευνήσεις-Τεχνικές παρατήρησης για τον εντοπισμό/ανίχνευση των θεμάτων

Κατά τη διάρκεια του Ημερήσιου Προγράμματος, μία/ένας νηπιαγωγός έχει ποικίλες ευκαιρίες **να παρατηρήσει** το αυθόρμητο παιχνίδι και την αλληλεπίδραση των παιδιών, είτε στα κέντρα μάθησης της τάξης και τις περιοχές παιχνιδιού είτε στους υπαίθριους χώρους του σχολείου, και να διαπιστώσει την ανάδυση ποικίλων θεμάτων, ερωτημάτων, προβλημάτων που συνδέονται με την άμεση εμπειρία των παιδιών. Τα θέματα αυτά είναι σημαντικό **να αντανακλούν** τα ενδιαφέροντά τους και να μπορούν να αποτελέσουν τη βάση για την οργάνωση των κατάλληλων μαθησιακών εμπειριών.

Χρειάζεται, λοιπόν, να επιστρατεύσει **τις κατάλληλες πρακτικές παρατήρησης**, ώστε να καταγράψει τις δράσεις των παιδιών και να διαπιστώσει ποια είναι τα θέματα που τα ενδιαφέρουν, ποια είναι τα αίτια που οδηγούν τα παιδιά στο να επαναλαμβάνουν την ίδια θεματική στα παιχνίδια τους ή γενικότερα τις δράσεις τους, τι ερωτήματα θέτουν, πόσο επιμένουν στη διαπραγμάτευση ορισμένων εννοιών, και τι αλλαγές κάνουν κατά την επαναλαμβανόμενη πραγματοποίηση των ίδιων δραστηριοτήτων. Οι παρακάτω τεχνικές παρατήρησης κρίνονται χρήσιμες για τη διερεύνηση των θεμάτων και σαφώς η επιλογή τους σχετίζεται με τον χρόνο, τις συνθήκες παρατήρησης και τα μέσα που διατίθενται σε κάθε πλαίσιο (Gökce, 2019· Stacey, 2020).

3. Διερευνήσεις-Τεχνικές παρατήρησης για τον εντοπισμό/ανίχνευση των θεμάτων

Οι παρακάτω τεχνικές παρατήρησης κρίνονται χρήσιμες για τη διερεύνηση των θεμάτων και σαφώς η επιλογή τους σχετίζεται με τον χρόνο, τις συνθήκες παρατήρησης και τα μέσα που διατίθενται σε κάθε πλαίσιο (Gökce, 2019· Stacey, 2020).

α) Πρόχειρες σημειώσεις. Οι πρόχειρες σημειώσεις είναι ένας γρήγορος τρόπος για να καταγράψει/ο νηπιαγωγός περιστατικά που προσελκύουν την προσοχή της/του. Σε αυτές τις καταγραφές, εκτός από το θέμα της δραστηριότητας, η/ο νηπιαγωγός μπορεί να σημειώνει τις ιδιαίτερες δυσκολίες που βλέπει να αντιμετωπίζουν τα παιδιά, τον τρόπο που χειρίζονται τα υλικά αλλά και πώς αλληλεπιδρούν μεταξύ τους.

β) Αφηγήσεις. Πρόκειται για εκτενέστερες περιγραφές των υπό παρατήρηση περιστατικών. Το συμβάν αναλύεται με περισσότερες λεπτομέρειες, ενώ κρίνεται χρήσιμο κάποιες φορές να καταγράφονται και οι στιχομυθίες που αντανακλούν τον τρόπο σκέψης των παιδιών. Πρόκειται για μια τεχνική παρατήρησης ιδιαίτερα χρήσιμη σε περιπτώσεις μελέτης θεμάτων που είτε επανέρχονται συχνά στις δράσεις των παιδιών είτε μονοπωλούν για αρκετό διάστημα το ενδιαφέρον τους.

3.Διερευνήσεις-Τεχνικές παρατήρησης για τον εντοπισμό/ανίχνευση των θεμάτων

γ) **Φωτογραφία.** Η εικόνα δρα πολλές φορές συμπληρωματικά και παρέχει τη δυνατότητα μιας ολοκληρωμένης καταγραφής του περιστατικού. Μπορούμε να αποτυπώσουμε τις εκφράσεις προσώπου των παιδιών, τις αντιδράσεις τους και το πώς ενσωματώνουν τα υλικά στις δραστηριότητές τους. Χρειάζεται, όμως, προσοχή, καθώς ορισμένα παιδιά μπορεί να μην επιθυμούν να φωτογραφηθούν και σε κάθε περίπτωση είναι σημαντικό να γίνονται οι απαραίτητες ενέργειες για τη διασφάλιση των προσωπικών δεδομένων. Σαφώς, ο σεβασμός στην επιθυμία των παιδιών έχει προτεραιότητα και καθοδηγεί τις ενέργειες των νηπιαγωγών ως προς την επιλογή των κατάλληλων τεχνικών παρατήρησης.

δ) **Ηχογράφιση.** Η ηχογράφιση των διαλόγων των παιδιών αποτελεί μια πολύ σημαντική τεχνική, ώστε να διερευνώνται οι προθέσεις που βρίσκονται πίσω από τις επιλογές τους. Η επανάληψη ή και ο επιτονισμός φράσεων και λέξεων, οι επίμονες ερωτήσεις και οι πιο εκτενείς περιγραφές υλικών και καταστάσεων αναδεικνύουν τα ενδιαφέροντά τους σχετικά με το τι θέλουν να κάνουν αλλά και ποιες ανησυχίες έχουν σε σχέση με τις δραστηριότητες που πραγματοποιούν.

ε) **Βιντεοσκόπηση.** Η βιντεοσκόπηση είναι μια τεχνική που καταγράφει ολοκληρωμένα τις δράσεις των παιδιών. Ήχος, εικόνα, κίνηση περιλαμβάνονται στα στιγμιότυπα που καταγράφονται, προσφέροντας όλο το εύρος των πληροφοριών που είναι απαραίτητες σε μια/έναν νηπιαγωγό, ώστε να σκιαγραφήσει τα πραγματικά ενδιαφέροντα των παιδιών. Κρίνεται χρήσιμο να αναφερθεί ότι η αρχή διασφάλισης προστασίας των προσωπικών δεδομένων και η συγκατάθεση των κηδεμόνων των παιδιών είναι βασικές παράμετροι που καθορίζουν τις δυνατότητες των νηπιαγωγών ως προς τις τεχνικές

3.Διερευνήσεις

γ) Πραγματοποίηση προπαρασκευαστικών δραστηριοτήτων με στόχο την ενεργοποίηση των προγενέστερων γνώσεων των παιδιών σχετικά με το θέμα/ερώτημα/πρόβλημα της διερεύνησης.

Οι προγενέστερες γνώσεις των παιδιών είναι σημαντικός παράγοντας που συνδέεται με την κατανόηση του θέματος μιας διερεύνησης και με το βαθμό που τα παιδιά διατηρούν ή ενισχύουν το ενδιαφέρον τους απέναντι στις προβλεπόμενες εκπαιδευτικές διαδικασίες.

Ποιες, όμως, προγενέστερες γνώσεις είναι σημαντικές κάθε φορά για το επιλεγόμενο θέμα, και τι χρειάζεται να κάνει η/ο νηπιαγωγός ώστε να βοηθά τα παιδιά να τις ανακαλέσουν και να τις εκφράσουν, με σκοπό να στηρίξουν επάνω σε αυτές τις διερευνήσεις τους;

Η πραγματοποίηση κατάλληλων προπαρασκευαστικών δραστηριοτήτων είναι μια σημαντική πρακτική, που έχει ως αποτέλεσμα τη δημιουργία μιας ισχυρής και κοινής για τα παιδιά της τάξης βάσης πληροφοριών και γνώσεων.

Με αυτόν τον τρόπο, αφενός παρέχεται η δυνατότητα να ανασύρουν με μεγαλύτερη ευκολία από την υπάρχουσα γνωσιολογική τους βάση αυτά που γνωρίζουν, και είναι σχετικά με το θέμα, αφετέρου επιτρέπει να συνεργάζονται ώστε να οργανώνουν από κοινού το πλαίσιο της διερεύνησης.

3.Διερευνήσεις

Ενδεικτικές προπαρασκευαστικές δραστηριότητες που μπορούν να πραγματοποιούν οι νηπιαγωγοί πριν την έναρξη μιας διερεύνησης είναι (Fisher και συν., 2012· Neuman, Kaefer & Pinkham, 2014):

- Η παρουσίαση σχετικών πληροφοριακών και αφηγηματικών κειμένων, ώστε να δημιουργηθεί μια σημαντική βάση αρχικών γνώσεων που θα πυροδοτήσει περαιτέρω το αρχικό ενδιαφέρον των παιδιών για το θέμα.
- Η επεξήγηση της σημασίας λέξεων που έχουν ρόλο-κλειδί στην κατανόηση του θέματος.
- Η πραγματοποίηση δραστηριοτήτων εντός και εκτός τάξης, όπως είναι μια εκδρομή ή η πρόσκληση «ειδικών», ώστε να καταστεί εφικτή η πληροφόρηση των παιδιών για βασικές πληροφορίες που σχετίζονται με το θέμα της διερεύνησης.
- Η οργάνωση των παιδιών σε ολιγομελείς ομάδες ώστε να χειριστούν αντικείμενα ή κατασκευές και να ανταλλάξουν ιδέες σχετικά με έννοιες που αφορούν το θέμα.
- Η αξιοποίηση των ΤΠΕ, ώστε τα παιδιά υπό την καθοδήγηση και την υποστήριξη της/του νηπιαγωγού να αναζητήσουν τις βασικές πληροφορίες που είναι απαραίτητες για τον σχεδιασμό του αρχικού πλάνου της διερεύνησής τους.

5. Διερευνήσεις- προσέγγιση «Τι γνωρίζω; Τι θέλω να μάθω; Τι έμαθα; Πώς το έμαθα» (K – W – L – H)

Ο σχεδιασμός της εκπαιδευτικής διαδικασίας που ακολουθεί, έπειτα από την πραγματοποίηση των προπαρασκευαστικών δραστηριοτήτων, είναι πολύ σημαντικός για την επίτευξη των προσδοκώμενων στόχων σε σχέση με τη μάθηση και την ανάπτυξη των παιδιών.

Η προσέγγιση «Τι γνωρίζω; Τι θέλω να μάθω; Τι έμαθα; Πώς το έμαθα» (K – W – L – H) αποτελεί ένα μεθοδολογικό εργαλείο εκπαιδευτικού σχεδιασμού.

Πρόκειται για μια χρήσιμη διδακτική προσέγγιση, η οποία ενθαρρύνει τα παιδιά να εμπλέκονται ενεργητικά στον σχεδιασμό και την υλοποίηση όλων των τύπων της διερευνητικής μάθησης δίνοντάς τους τη δυνατότητα να συμμετέχουν δυναμικά σε διαδικασίες αυτοαξιολόγησης και ετεροαξιολόγησης.

Η χρήση διαγράμματος είναι πολύ χρήσιμη για την καταγραφή των γνώσεων, των ερωτημάτων, των ενεργειών και των συμπερασμάτων που συνδέονται με κάθε φάση της εκπαιδευτικής διαδικασίας (

Διάγραμμα ΚWLH

Διάγραμμα KWLH

Στην πρώτη στήλη **K** η/ο νηπιαγωγός και παιδιά εμπλέκονται σε έναν καταιγισμό ιδεών που στοχεύει στην ενεργοποίηση και την καταγραφή των προγενέστερων γνώσεων σχετικά με το θέμα. Οι προπαρασκευαστικές δραστηριότητες που μπορεί να έχουν πραγματοποιηθεί διευκολύνουν σημαντικά τα παιδιά σε αυτήν τη διαδικασία.

Ακολουθώντας στη δεύτερη στήλη **W** η/ο νηπιαγωγός ενθαρρύνει τα παιδιά να διατυπώσουν τα δικά τους ερωτήματα όσον αφορά ζητήματα και πτυχές του θέματος που νιώθουν ότι θέλουν να διερευνήσουν. Η διαδικασία αυτή είναι πολύ χρήσιμη για την ανάπτυξη της **μεταγνωστικής ικανότητάς** Τα παιδιά ενθαρρύνονται να αναγνωρίσουν τις μαθησιακές τους ανάγκες, οι οποίες και λειτουργούν ως πυξίδα για τον σχεδιασμό των δραστηριοτήτων που θα πλαισιώσουν τη διερευνητική προσέγγιση που έχει επιλεγεί.

Κατά την εξέλιξη του προγράμματος των δραστηριοτήτων, το διάγραμμα K – W – L – H λειτουργεί ως σημείο αναφοράς, ώστε τα παιδιά και η/ο νηπιαγωγός να καταγράφουν τα συμπεράσματα που προκύπτουν από τις δραστηριότητες που πραγματοποιούνται στην τρίτη στήλη **L**.

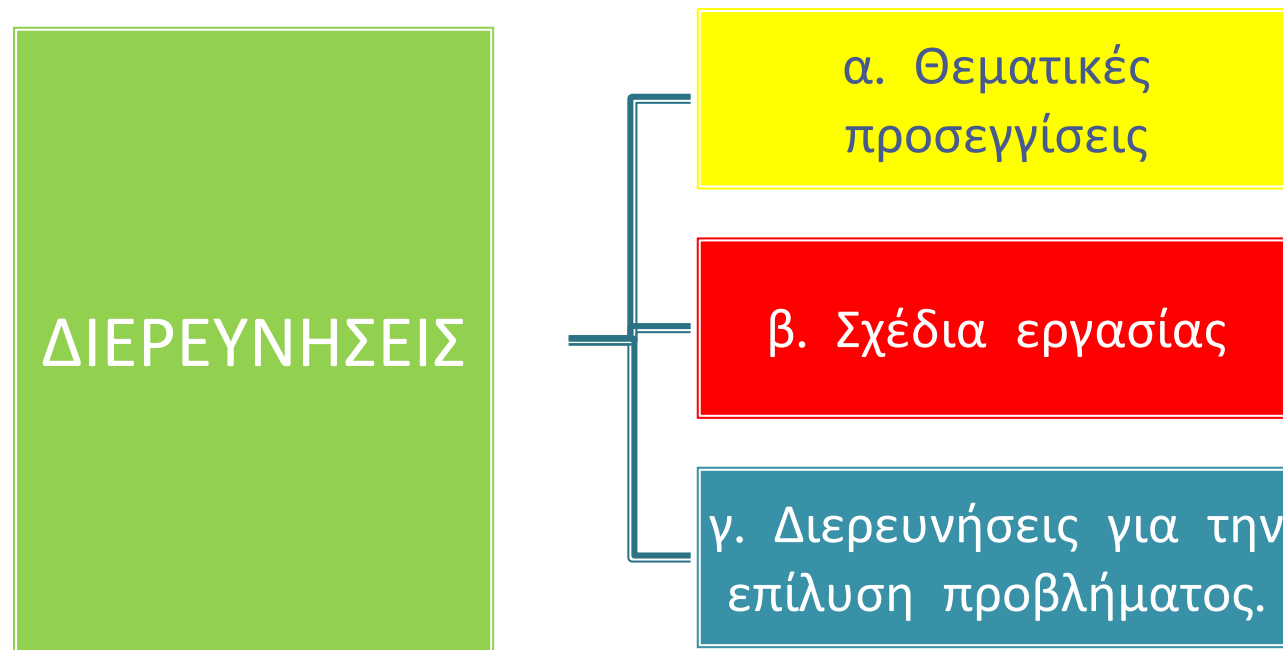
Παράλληλα, τους βοηθά να κάνουν μια αποτίμηση της εκπλήρωσης των στόχων της διερεύνησής τους, εντοπίζοντας ποιες από τις προγενέστερες γνώσεις βοήθησαν στην κατανόηση των παρεχόμενων πληροφοριών, ποια από τα ερωτήματα απαντήθηκαν μέσα από την εφαρμογή του προγράμματος και τι ήταν αυτό που λειτούργησε βοηθητικά στην κατάκτηση των στόχων της διερεύνησης, με άλλα λόγια απαντώντας στο πώς κατάφεραν να απαντήσουν στα ερωτήματά τους στην τέταρτη στήλη **H**.

Διάγραμμα KWLH

Είναι σημαντικό σε αυτήν τη φάση διαμόρφωσης του διαγράμματος η/ο νηπιαγωγός να χρησιμοποιεί συμπληρωματικούς τρόπους για την οπτική αναπαράσταση των ερωτημάτων των παιδιών (Εικόνα 42). Αυτό δίνει τη δυνατότητα στα παιδιά αφενός να αντιλαμβάνονται σαφέστερα τα ερωτήματα της διερεύνησης και αφετέρου να καταγράφουν τη δράση που προτείνουν για κάθε ερώτημα

ΤΥΠΟΙ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΕΩΝ

Θεματικές προσεγγίσεις

Η θεματική προσέγγιση, ως βασική μορφή και έκφραση της διερευνητικής και διαθεματικής προσέγγισης, αποτελεί ένα πολύ χρήσιμο μεθοδολογικό εργαλείο στα χέρια των νηπιαγωγών, για την επίτευξη των στόχων του Προγράμματος Σπουδών.

Στο πλαίσιο υλοποίησής της, πυρήνα της μάθησης και της εκπαιδευτικής διαδικασίας αποτελούν θέματα τα οποία κρίνονται χρήσιμα από τις/τους εκπαιδευτικούς και, παράλληλα, ενδιαφέρουν τα παιδιά.

Η επεξεργασία και η κατανόηση των θεμάτων επιτυγχάνονται μέσα από κατάλληλα οργανωμένες μαθησιακές εμπειρίες, που στοχεύουν στην κατάκτηση των γνώσεων και την ανάπτυξη των δεξιοτήτων και στάσεων που προσδιορίζονται στα Θεματικά Πεδία του Προγράμματος Σπουδών.

Οι διαχωριστικές γραμμές μεταξύ των διαφορετικών επιστημονικών πεδίων καταλύονται και η γνώση αντιμετωπίζεται ολιστικά, καθώς οι στόχοι που σχετίζονται με αυτά διαπλέκονται αρμονικά σε δραστηριότητες που έχουν νόημα για τα παιδιά και λειτουργούν ως μέσα που τα βοηθούν να κατανοήσουν και να ερμηνεύσουν τις διαφορετικές πτυχές του θέματος (Σφυρόερα, 2007).

Θεματικές προσεγγίσεις

Βασικά βήματα για την οργάνωση και την υλοποίηση μιας θεματικής προσέγγισης είναι τα ακόλουθα:

- 1. Διαμόρφωση σημασιολογικού χάρτη.** Η καταγραφή των προγενέστερων γνώσεων και εμπειριών των παιδιών, αλλά και των βασικών εννοιών που συνδέονται με το θέμα αποτελεί το σημείο εκκίνησης στον σχεδιασμό μιας θεματικής προσέγγισης. Η *ιδεοθύελλα* ή αλλιώς ο *καταιγισμός* ιδεών αποτελεί μια χρήσιμη διαλογική τεχνική μέσω της οποίας η/ο νηπιαγωγός ενθαρρύνει τα παιδιά να εκφράσουν αβίαστα ό,τι αντιλαμβάνονται, με βάση το δικό τους υπόβαθρο εμπειριών και γνώσεων, ότι σχετίζεται με το υπό επεξεργασία θέμα.
- 2. Διεπιστημονικές/διαθεματικές συνδέσεις.** Το επόμενο βήμα στον σχεδιασμό μιας θεματικής προσέγγισης αποτελεί η σύνδεση του θέματος με το Πρόγραμμα Σπουδών. Η κάθε θεματική κατηγορία αποδίδεται λειτουργικά με τον προσδιορισμό των σχετικών ερωτημάτων που αποτελούν το έναυσμα για τον σχεδιασμό των κατάλληλων δραστηριοτήτων. Συγκεκριμένα, η/ο νηπιαγωγός μελετά τις ιδέες που έχουν καταγραφεί σε κάθε θεματική κατηγορία του σημασιολογικού χάρτη, ώστε να εντοπίσει ποιες γνώσεις, δεξιότητες και στάσεις των Θεματικών Πεδίων του Προγράμματος Σπουδών συνδέονται άμεσα με αυτές.

Θεματικές προσεγγίσεις

- 3. Οργάνωση μαθησιακού περιβάλλοντος.** Ο χώρος αποτελεί έναν «πολύτιμο συνεργάτη», που συμβάλλει στην επίτευξη των στόχων της θεματικής προσέγγισης. Τα κέντρα μάθησης και οι περιοχές παιχνιδιού της τάξης εμπλουτίζονται με υλικά που σχετίζονται με το θέμα της διερεύνησης και αξιοποιούνται κατάλληλα κατά την εξέλιξη των μαθησιακών εμπειριών, παρέχοντας στα παιδιά ερεθίσματα για περαιτέρω ενασχόληση με το θέμα στη ζώνη των ελεύθερων δραστηριοτήτων/απασχόλησης.
- 4. Υλοποίηση δραστηριοτήτων.** Ο αρχικός σχεδιασμός της θεματικής προσέγγισης αποτελεί μια διαδικασία ανοικτή ως προς τις νέες ιδέες και τις ανάγκες που μπορεί να προκύπτουν. Νηπιαγωγός και παιδιά προχωρούν μέρα με τη μέρα στη σταδιακή υλοποίηση των δραστηριοτήτων προβαίνοντας σε απαραίτητες αλλαγές και βελτιώσεις. Η τεχνική της **Συνεργατικής Συναρμολόγησης (Jigsaw)** δύναται να αξιοποιηθεί ώστε να εμπλακούν τα παιδιά σε ομαδοσυνεργατικές δράσεις για τη διερεύνηση των επιμέρους θεματικών κατηγοριών, που οδηγούν σταδιακά στην ολοκληρωμένη επεξεργασία του θέματος.
- 5. Αποτίμηση/αξιολόγηση προγράμματος.** Κατά την ολοκλήρωση της θεματικής προσέγγισης είναι σημαντικό να γίνεται σύνοψη των γνώσεων που έχουν κατακτηθεί σε σχέση με το θέμα, αλλά και εκτίμηση του βαθμού ανταπόκρισης των παιδιών στις δραστηριότητες που έχουν πραγματοποιηθεί.

Σχέδια εργασίας

Τα σχέδια εργασίας αποτελούν μια σημαντική διδακτική προσέγγιση, στην οποία διαπλέκονται αρμονικά βασικές μεθοδολογικές αρχές και χαρακτηριστικά γνωρίσματα της διερευνητικής μάθησης (Styla & Michalopoulou, 2015). Αφορούν τη διερεύνηση θεμάτων που συνδέονται με την άμεση εμπειρία των παιδιών και αναδύονται από συνθήκες και καταστάσεις που λαμβάνουν χώρα στο φυσικό και κοινωνικοπολιτισμικό περιβάλλον της άμεσης εμπειρίας τους. Έχοντας άμεση σχέση με τη σκοποθεσία της αυθεντικής μάθησης, τα σχέδια εργασίας δύναται να αφορούν την εις βάθος μελέτη ενός θέματος και μπορούν να διεξάγονται παράλληλα με τις διερευνήσεις που πραγματοποιούνται για την επίλυση προβλημάτων ή τις θεματικές προσεγγίσεις, ή και να αφορούν κάποια επιμέρους θεματική κατηγορία που εμπεριέχεται σε αυτές. Τα σημαντικά χαρακτηριστικά γνωρίσματα των σχεδίων εργασίας συνοψίζονται στα ακόλουθα:

Σχέδια εργασίας

- Σημείο εκκίνησης σε ένα σχέδιο εργασίας αποτελεί ένα θέμα/ερώτημα που πηγάζει από το πλαίσιο της πραγματικής ζωής.
- Ο σχεδιασμός και η υλοποίηση του σχεδίου εργασίας προϋποθέτει την ενεργό συμμετοχή των παιδιών, ενώ επιτυγχάνεται με την υποστήριξη της/του νηπιαγωγού, η/ο οποία/-ος παρακολουθώντας τα αναδυόμενα ενδιαφέροντα των παιδιών δημιουργεί τις προϋποθέσεις και παρέχει τα ερεθίσματα που χρειάζονται τα παιδιά, ώστε να αναπτύξουν και να πραγματοποιήσουν τις ιδέες και τις πρωτοβουλίες τους.
- Η χρονική διάρκεια ενός σχεδίου εργασίας και ο σχεδιασμός που απαιτείται σε κάθε φάση εξέλιξής του αποτελούν ευέλικτες διαδικασίες, που καθορίζονται από το ενδιαφέρον των παιδιών.
- Οι δραστηριότητες που εμπεριέχονται σε ένα σχέδιο εργασίας αφορούν δράσεις που πραγματοποιούνται εντός και εκτός του σχολικού περιβάλλοντος, όπως είναι ενδεικτικά η οργάνωση επισκέψεων σε σχετικούς με το θέμα του σχεδίου εργασίας χώρους.
- Η εμπλοκή φορέων από το άμεσο και ευρύτερο περιβάλλον είναι σημαντική παράμετρος κατά την υλοποίηση ενός σχεδίου εργασίας, καθώς διασφαλίζει την παροχή πιο ειδικών γνώσεων και την καλλιέργεια δεξιοτήτων από τους πλέον αρμόδιους φορείς ή «ειδικούς», και βοηθά τα παιδιά να επεκτείνουν τις εμπειρίες τους έξω από τα στενά όρια του σχολικού περιβάλλοντος, γεφυρώνοντας έτσι τα διαφορετικά περιβάλλοντα της δράσης τους.
- Τα σχέδια εργασίας υλοποιούνται πρωτίστως μέσα από ομαδοσυνεργατικές δραστηριότητες.
- Ένα σχέδιο εργασίας στοχεύει, συνήθως, στην ανάπτυξη ενός τελικού προϊόντος/παραγώγου.
- Οι συμμετέχοντες/-ουσες σε ένα σχέδιο εργασίας παρουσιάζουν το παράγωγο ή και γενικότερα τα αποτελέσματα της έρευνάς τους χρησιμοποιώντας δημιουργικούς και ευφάνταστους τρόπους.

Σχέδια εργασίας

Τα σχέδια εργασίας ως βασικό μοντέλο της διερευνητικής μάθησης προϋποθέτουν δεξιότητες που είναι κάποιες φορές αρκετά απαιτητικές για τα παιδιά της προσχολικής ηλικίας. Συνεπώς, κατά την εφαρμογή αυτής της μεθοδολογικής προσέγγισης στο νηπιαγωγείο, οι νηπιαγωγοί οφείλουν να λαμβάνουν υπόψη βασικά ζητήματα που έχουν να κάνουν με τα αναπτυξιακά χαρακτηριστικά των μικρών παιδιών και την ετοιμότητά τους.

Στάδια για την ανάπτυξη ενός σχεδίου εργασίας

Τα βασικά στάδια στην ανάπτυξη του σχεδίου εργασίας είναι τα ακόλουθα:

α) Ανάδυση θέματος. Κατά το πρώτο στάδιο ανάπτυξης του σχεδίου εργασίας, αναδεικνύεται το ζήτημα ή το ερώτημα που σηματοδοτεί το σημείο εκκίνησής του. Το ενδιαφέρον των παιδιών επικεντρώνεται σε αυτό, ενώ, παράλληλα, η/ο νηπιαγωγός διασαφηνίζει σημαντικές έννοιες, ώστε να δημιουργηθεί μια σημαντική βάση πληροφοριών που θα είναι κοινή για όλους.

β) Ανάλυση θέματος/Αναγνώριση βασικών αξόνων. Σε επόμενο βήμα της διαδικασίας η/ο νηπιαγωγός, με τις κατάλληλες ερωτήσεις, προτρέπει και ενθαρρύνει τα παιδιά να προβούν σε έναν καταγισμό ιδεών, ώστε να ενεργοποιήσουν τις προγενέστερες γνώσεις τους, να συνδέσουν τις επιμέρους ιδέες με το κεντρικό ερώτημα και να ορίσουν τις διαστάσεις του θέματος. Αυτές θα αποτελέσουν τις βασικές κατευθύνσεις που θα οδηγήσουν στον σχεδιασμό των σχετικών δραστηριοτήτων στο σχέδιο εργασίας. Σημαντική παράμετρος είναι η εμπλοκή των παιδιών σε διαδικασίες που αφορούν την αναζήτηση, τον εντοπισμό και την αξιοποίηση πληροφοριών που είναι χρήσιμες για την αρχική οργάνωση του σχεδίου εργασίας.

γ) Σχεδιασμός ερευνητικών δράσεων. Στο στάδιο αυτό συναποφασίζουμε με τα παιδιά ποιες δράσεις είναι προτιμότερες σε σχέση με τους βασικούς άξονες ή ερωτήματα του θέματος. Μπορεί να γίνεται η σύνδεση των αρχικά προτεινόμενων δράσεων με τη σκοποθεσία του Προγράμματος Σπουδών. Αξίζει να σημειωθεί, όμως, ότι σε ένα σχέδιο εργασίας η διεκπεραίωση επιδιώξεων του Προγράμματος Σπουδών επιτυγχάνεται χωρίς να αποτελεί πρώτη προτεραιότητα. Σημαντικό είναι ο σχεδιασμός να αναδεικνύει το πλάνο των ενεργειών που θα οδηγήσει σταδιακά τα παιδιά στο παράγωγο/ζητούμενο του σχεδίου εργασίας.

Σχέδια εργασίας

δ) Χωρισμός ομάδων/Ανάθεση αρμοδιοτήτων. Ο αρχικός σχεδιασμός του πλάνου των δραστηριοτήτων οδηγεί στη συγκρότηση των ομάδων. Τα ενδιαφέροντα και η διαθεσιμότητα των παιδιών, καθώς και οι απαιτήσεις της κάθε δραστηριότητας είναι κριτήρια που καθορίζουν τον αριθμό και τη σύνθεση των ομάδων. Οι ομάδες είναι σημαντικό να παραμείνουν σταθερές μέχρι την ολοκλήρωση του σχεδίου εργασίας.

ε) Διεξαγωγή ερευνητικών δραστηριοτήτων. Σε αυτήν τη φάση πραγματοποιούνται οι προτεινόμενες δράσεις, λαμβάνοντας υπόψη το αρχικό χρονοδιάγραμμα που έχει προσδιοριστεί. Οι ομάδες μελετούν, ενεργούν κατάλληλα και παρουσιάζουν τις πληροφορίες και τα αποτελέσματα από τις διερευνητικές δράσεις που έχουν πραγματοποιήσει.

στ) Ενδιάμεση αξιολόγηση. Κατά την εξέλιξη του σχεδίου εργασίας δύναται να πραγματοποιείται μια ενδιάμεση αξιολόγηση, ώστε να εκτιμηθεί εάν διατηρείται το ενδιαφέρον των παιδιών και ποιες είναι οι δυσκολίες ή και οι ανάγκες που ενδεχομένως έχουν προκύψει. Στη φάση αυτή, εντοπίζονται οι ακόλουθες διαδικασίες: α) εκτίμηση της μέχρι τώρα πορείας του σχεδίου εργασίας, με σκοπό τη διαμόρφωση βασικών συμπερασμάτων, β) λήψη αποφάσεων και επανασχεδιασμός των δράσεων στη βάση των συμπερασμάτων που έχουν διαμορφωθεί.

ζ) Ολοκλήρωση σχεδίου εργασίας/Παρουσίαση και συζήτηση των αποτελεσμάτων. Σημαντικό χαρακτηριστικό γνώρισμα σε ένα σχέδιο εργασίας είναι το/τα παράγωγο/-α που προκύπτουν ως αποτέλεσμα της συλλογικής δράσης των παιδιών. Συνεπώς, στην τελική φάση του σχεδίου εργασίας τα παιδιά χρησιμοποιώντας δημιουργικούς τρόπους παρουσιάζουν στο κοινό (π.χ. γονείς, μέλη του σχολικού ή και κοινωνικού περιβάλλοντος των παιδιών) το παράγωγο που έχει προκύψει ως αποτέλεσμα των προσπάθειών τους.

η) Αξιολόγηση. Ένα σχέδιο εργασίας ολοκληρώνεται με τη διαδικασία του αναστοχασμού. Τα παιδιά λαμβάνουν ανατροφοδότηση από τη/τον νηπιαγωγό μέσα από διαδικασίες αποτελεσματικής επικοινωνίας. Παράλληλα, ενθαρρύνονται να εμπλακούν σε διαδικασίες αυτοαξιολόγησης, ώστε να εντοπίσουν τα δυνατά σημεία της δράσης τους ή και τις δυσκολίες που αντιμετώπισαν κατά την υλοποίηση των δράσεων που είχαν αναλάβει. Η αξιολόγηση έχει διαμορφωτικό χαρακτήρα και λαμβάνει χώρα σε όλη τη διάρκεια του σχεδίου εργασίας.

Διερευνήσεις για την επίλυση προβλημάτων

Διερευνήσεις για την επίλυση προβλημάτων Τα παιδιά στο σχολικό περιβάλλον έρχονται συχνά αντιμέτωπα με προβλήματα ή διλήμματα που αποτελούν το έναυσμα για συμμετοχή σε πολύτιμες μαθησιακές εμπειρίες μέσα στο πλαίσιο της αυθεντικής μάθησης. Οι διερευνήσεις για την επίλυση προβλήματος αποτελούν παιδοκεντρικές προσεγγίσεις που ενδείκνυνται για την αντιμετώπιση προβλημάτων που πηγάζουν από το πλαίσιο της πραγματικής ζωής (Hung, Jonassen & Liu, 2008). Η υλοποίησή τους ενθαρρύνει την πραγματοποίηση δράσεων που πυροδοτούν τη φαντασία και τη δημιουργικότητα των παιδιών, ενώ, παράλληλα, προϋποθέτουν συνεχή εγρήγορση και ετοιμότητα για την αντιμετώπιση των νέων προκλήσεων ή και προβλημάτων που προκύπτουν στο πλαίσιο της διερεύνησης. Βασικά χαρακτηριστικά γνωρίσματα των μαθησιακών εμπειριών που έχουν τη μορφή επίλυσης προβλήματος είναι τα ακόλουθα (Glazer, 2018):

Διερευνήσεις για την επίλυση προβλημάτων

Οι μαθησιακές εμπειρίες για την επίλυση προβλήματος ακολουθούν μια διαδικασία διαδοχικών σταδίων:

1. *Ανάδυση προβλήματος και προσδιορισμός των βασικών του διαστάσεων.* Κατά την πρώτη φάση της προσέγγισης, τα παιδιά αναγνωρίζουν το πρόβλημα και τις βασικές του διαστάσεις που συνδέονται με επιμέρους προβλήματα ή ερωτήματα.
2. *Συλλογή πληροφοριών και διατύπωση υποθέσεων.* Σε αυτό το στάδιο τα παιδιά συλλέγουν βασικές πληροφορίες σχετικά με το υπό αντιμετώπιση πρόβλημα και προτείνουν εναλλακτικές λύσεις. Οι προτεινόμενες λύσεις δύναται κάποιες φορές να οδηγούν σε ένα πλάνο οργανωμένων δράσεων, που εξυπηρετούν την επίλυση των επιμέρους προβλημάτων που συνθέτουν το βασικό πρόβλημα/ερώτημα (Πίνακας 42 για Παράδειγμα 1) και κάποιες φορές αφορούν την επίλυση του προβλήματος που συνδέεται με μια μεμονωμένη δραστηριότητα (Πίνακας 43 για Παράδειγμα 2).
3. *Οργάνωση του μαθησιακού περιβάλλοντος για τη σταδιακή δομική των υποθέσεων και αξιολόγηση του αποτελέσματος.* Ως συνέχεια των προηγούμενων βημάτων, τα παιδιά προβαίνουν στην υλοποίηση των προτεινόμενων λύσεων. Οι εναλλακτικοί τρόποι επίλυσης που έχουν προταθεί για το πρόβλημα ή τα επιμέρους προβλήματα δοκιμάζονται και αξιολογούνται. Τα παιδιά ελέγχουν την επιτυχία των προτάσεών τους και πραγματοποιούν εκ νέου, εάν χρειαστεί, μια καινούρια δοκιμή προκειμένου να φτάσουν στο επιθυμητό αποτέλεσμα (Πηγή: Πηγή: Πηγή, 2010).
4. *Διαμόρφωση συμπεράσματος για την πιο κατάλληλη λύση του προβλήματος.* Στην τελευταία φάση της προσέγγισης τα παιδιά αναστοχάζονται σχετικά με το τι κατέκτησαν μέσα από τη διαδικασία που προηγήθηκε, τις δυσκολίες που αντιμετώπισαν κατά τη μεταξύ τους συνεργασία και διαμορφώνουν συμπεράσματα σχετικά με στρατηγικές που χρησιμοποίησαν για την επίλυση του προβλήματος. (elo-Silver, 2004· Hung et al., 2008):

Διερευνήσεις για την επίλυση προβλημάτων

Πίνακας 43. Εφαρμογή της προσέγγισης πρόβλημα – επίλυση στο πλαίσιο μιας μεμονωμένης δραστηριότητας

Παράδειγμα 2	
Το πρόβλημα αναδύεται, καθώς η/ο νηπιαγωγός, παρατηρώντας το παιχνίδι μιας ομάδας παιδιών στη γωνιά του οικοδομικού υλικού, διαπιστώνει ότι δυσκολεύονται να δημιουργήσουν μια γέφυρα που να ενώνει δύο πύργους που έχουν κατασκευάσει με το υβλάκια (lego).	Ανάδυση προβλήματος
Η/Ο νηπιαγωγός ενθαρρύνει τα παιδιά να αναγνωρίσουν τη δυσκολία που αντιμετωπίζουν στο παιχνίδι τους και να προτείνουν τρόπους με τους οποίους μπορούν να την αντιμετωπίσουν. Μέσα από έναν καταιγισμό ιδεών, προτείνονται λύσεις που αφορούν τη χρήση διαφορετικών υλικών που θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν για την κατασκευή της γέφυρας. Ενδεικτικά, κάποια παιδιά προτείνουν να χρησιμοποιήσουν το υβλάκια διαφορετικού μεγέθους ή σχήματος. Άλλα παιδιά προτείνουν να χρησιμοποιήσουν μικρές ξύλινες ή πλαστικές ράβδους από το υλικό που χρησιμοποιείται για τις δραστηριότητες κινητικής αγωγής.	Διατύπωση υποθέσεων/τρόπων για την επίλυση του προβλήματος
Τα παιδιά υπό την καθοδήγηση της/του νηπιαγωγού χωρίζονται σε ζευγάρια, ώστε να δοκιμάσουν την καθεμία από τις προτεινόμενες λύσεις. Παράλληλα, η/ο νηπιαγωγός βοηθάει τα παιδιά να οργανώσουν κατάλληλα τον χώρο, ώστε να πραγματοποιήσουν με ευκολία τις δοκιμές τους.	Οργάνωση του μαθησιακού περιβάλλοντος για τη σταδιακή δομική των υποθέσεων και αξιολόγηση του αποτελέσματος
Τα παιδιά παρατηρούν το αποτέλεσμα της κάθε δοκιμής που πραγματοποιήθηκε αξιολογώντας τις δυσκολίες που αντιμετώπισαν και προσδιορίζοντας ποιες από τις επιλογές που δοκίμασαν αποτελούν τις πιο ενδεδειγμένες λύσεις στο πρόβλημά τους.	Διαμόρφωση συμπεράσματος για την πιο κατάλληλη λύση του προβλήματος

4. Το Διάλειμμα

Το διάλειμμα συνιστά μια πολύ σημαντική παράμετρο στο Ημερήσιο Πρόγραμμα, η οποία συμβάλλει ποικιλοτρόπως στη βελτιστοποίηση της μαθησιακής διαδικασίας. Είναι σημαντικό στην καθημερινή ροή του προγράμματος να πραγματοποιείται **τόσο κατά την εξέλιξη μιας μαθησιακής δράσης όσο και μεταξύ των διαφόρων ζωνών δραστηριοτήτων/απασχόλησης**. Τα οφέλη του είναι πολλά και σε σχέση με διάφορες διαστάσεις της ανάπτυξης και της μάθησης των μικρών παιδιών. Ακολουθούν ορισμένα από τα πιο σημαντικά (Drummy et al., 2016· Ramstetter & Murray, 2017· Ramstetter, Murray & Garner, 2010· Zavacky & Michael, 2017):

5. Μεταβάσεις μεταξύ των δραστηριοτήτων

Τα παιδιά βιώνουν ποικίλες μεταβάσεις, καθώς συμμετέχουν στην καθημερινή ζωή της τάξης και του σχολείου. Ως μεταβάσεις προσδιορίζονται οι χρονικές περίοδοι στο Ημερήσιο Πρόγραμμα που μεσολαβούν από την ολοκλήρωση μιας δραστηριότητας έως και την έναρξη της επόμενης. Οι μεταβατικές δραστηριότητες μέσα στο Ημερήσιο Πρόγραμμα προσφέρουν στα παιδιά σταθερότητα αλλά και τη δυνατότητα να προβλέπουν κατά τη διάρκεια της ημέρας τις δικές τους δράσεις κατά την εξέλιξη του Προγράμματος.

6. Καθημερινές και ευκαιριακές καταστάσεις

Οι καθημερινές και ευκαιριακές καταστάσεις ενσωματώνουν ρουτίνες και συνήθειες που πηγάζουν από το **πλαίσιο της οικογενειακής ζωής** αλλά και από καταστάσεις που αφορούν **διάφορες διαστάσεις της κοινωνικής ζωής**.

- Οι **εμπειρίες** που βιώνουν τα παιδιά εκτός σχολικού περιβάλλοντος **στο πλαίσιο της οικογενειακής ζωής αλλά της ευρύτερης κοινότητας** συνιστούν ένα δυναμικό πλαίσιο μάθησης, το οποίο συμβάλλει ποικιλοτρόπως στην ανάπτυξή τους. Οι καθημερινές καταστάσεις και οι περιστάσεις που βιώνουν τα παιδιά εκτός σχολείου μπορεί να αποτελέσουν πηγή ερεθισμάτων που εμπλουτίζει σημαντικά τη μαθησιακή διαδικασία στο νηπιαγωγείο (Dunst, Bruder, Trivette, Raab & McLean, 2001). Είναι σημαντικό οι νηπιαγωγοί, όταν αξιοποιούν τις καθημερινές και ευκαιριακές καταστάσεις ως ευκαιρίες για μάθηση, να τις συνεξετάζουν, λαμβάνοντας παράλληλα υπόψη την κουλτούρα και γενικότερα το πολιτισμικό υπόβαθρο των παιδιών.

7. Υποστηρικτικές δραστηριότητες

Συχνά, στον χώρο του νηπιαγωγείου αναδύονται ζητήματα που χρήζουν ιδιαίτερης και συστηματικής αντιμετώπισης προκειμένου η δραστηριοποίηση των μικρών παιδιών να επιτυγχάνεται με τον καλύτερο δυνατό τρόπο και οι εκπαιδευτικές διαδικασίες να αποδίδουν τα μέγιστα στη μάθηση και την ανάπτυξή τους. Οι υποστηρικτικές δραστηριότητες αφορούν δραστηριότητες, δράσεις ή προγράμματα που απευθύνονται σε όλα τα παιδιά της τάξης ή σε κάποια μεμονωμένα παιδιά και λειτουργούν παράλληλα με τις δομημένες μαθησιακές εμπειρίες που σχεδιάζονται για την επίτευξη των στόχων του Προγράμματος Σπουδών. Κάποιες φορές λαμβάνουν τον χαρακτήρα προληπτικών ή παρεμβατικών προσεγγίσεων με ιδιαίτερη σκοποθεσία, προσαρμοσμένη στις ανάγκες κάποιων ή όλων των παιδιών. Ενδεικτικές υποστηρικτικές δραστηριότητες αποτελούν:

1. Οι εξατομικευμένες παρεμβάσεις. Αφορούν προγράμματα ή δραστηριότητες για θέματα που χρήζουν ειδικής μεταχείρισης και μπορεί να συνδέονται με ιδιαίτερες δυσκολίες που αντιμετωπίζουν τα παιδιά σε πτυχές της μάθησης και της ανάπτυξής τους. Για τον σχεδιασμό τους, οι νηπιαγωγοί συνεργάζονται με τους γονείς των παιδιών, ώστε να λαμβάνουν την απαραίτητη πληροφόρηση και να διασφαλίζουν την απαιτούμενη «συνέχεια» στην αντιμετώπιση των θεμάτων, ανάμεσα στο σχολικό και οικογενειακό περιβάλλον. Συχνά για τον σχεδιασμό των εξατομικευμένων παρεμβάσεων απαιτείται διεπιστημονική συνεργασία, ώστε οι νηπιαγωγοί να λαμβάνουν τις κατάλληλες καθοδηγητικές οδηγίες που αφορούν την αντιμετώπιση των ιδιαίτερων αυτών ζητημάτων στο σχολικό περιβάλλον.
2. Ας συζητήσουμε! Πρόκειται για μια πρακτική όπου η συζήτηση αξιοποιείται ως βασικό εργαλείο για την επικοινωνία μεταξύ εκπαιδευτικού και παιδιών (Bond & Wasik, 2009) (Εικόνα 44).

7. Υποστηρικτικές δραστηριότητες

3. Δανειστική βιβλιοθήκη. Αποτελεί μια από τις βασικές πρακτικές των νηπιαγωγών με ποικίλα οφέλη στη μάθηση των μικρών παιδιών. Τα παιδιά σε εβδομαδιαία βάση δανείζονται βιβλία που επιλέγουν τα ίδια και τα οποία τα διαβάζουν στο σπίτι με τους γονείς τους ή με άλλα μέλη από το οικογενειακό τους περιβάλλον.
4. Τα Εργαστήρια Δεξιοτήτων. Συνιστούν μια πολύ χρήσιμη διδακτική πρακτική που βοηθά τα παιδιά να αναπτύξουν ικανότητες που κρίνονται θεμελιώδεις στον 21ο αιώνα. Μέσα από κατάλληλες παρεμβάσεις και δραστηριότητες τα παιδιά κατακτούν γνώσεις, δεξιότητες και στάσεις που αφορούν εργαλεία ζωής, μάθησης, σκέψης, επιστήμης και τεχνολογίας (βλ. ΦΕΚ Β' 2539 – 24.06.2020).
5. Οι συνεδρίες για τον Ατομικό Φάκελο Προόδου (Portfolio). Ο Ατομικός Φάκελος Προόδου (Portfolio) αποτελεί ένα δυναμικό εργαλείο, που στοχεύει στη συγκέντρωση, την καταγραφή και την ερμηνεία τεκμηρίων που αφορούν την πρόοδο του παιδιού (βλ. Πρόγραμμα Σπουδών: Αξιολόγηση

Αξιολόγηση

Αξιολόγηση για τη μάθηση

- Η αξιολόγηση αποτελεί αναπόσπαστο στοιχείο της μάθησης και της διδασκαλίας στο νηπιαγωγείο.
- Έχει ως βασικό σκοπό την παροχή πληροφοριών για κάθε παιδί σχετικά με την ατομική του πορεία, στο πλαίσιο των μαθησιακών καταστάσεων και των αλληλεπιδράσεων που διαμορφώνουν αυτή την πορεία και χαρακτηρίζουν το μοναδικό μαθησιακό του προφίλ.
- Οι εμπειρίες, τα ενδιαφέροντα κάθε παιδιού και ο μοναδικός τρόπος με τον οποίο κατακτά τη μάθηση αποτελούν αντικείμενο της αξιολόγησης και στοιχεία που καθοδηγούν, πληροφορούν και διαμορφώνουν τη διδακτική πράξη.
- Μέσα από τη διαδικασία της αξιολόγησης κάθε παιδί δεν αποκαλύπτει μόνο όσα ξέρει και είναι ικανό να καταφέρει, αλλά παράλληλα αναδεικνύει τον ιδιαίτερο τρόπο με τον οποίο οι γνώσεις, οι δεξιότητες και οι στάσεις του αναπτύσσονται και εφαρμόζονται στα διάφορα περιβάλλοντα δράσης του, στο νηπιαγωγείο την οικογένεια και την ευρύτερη κοινότητα.
- Υπό το πρίσμα αυτής της οπτικής, η αξιολόγηση παρουσιάζει το μοναδικό μαθησιακό αφήγημα κάθε παιδιού, που καμιά θεωρία κανενός βιβλίου δεν θα μπορούσε ποτέ να προσεγγίσει.

Αξιολόγηση για τη μάθηση

- Η αξιολόγηση για τη μάθηση «λειτουργεί στο πλαίσιο των αυθεντικών εμπειριών μάθησης, οι οποίες οικοδομούνται με οργανωμένο ή αυθόρμητο τρόπο και έχει τη μορφή μίας διαρκούς διαδικασίας, η οποία πραγματοποιείται σε φυσικές παιδαγωγικές συνθήκες».

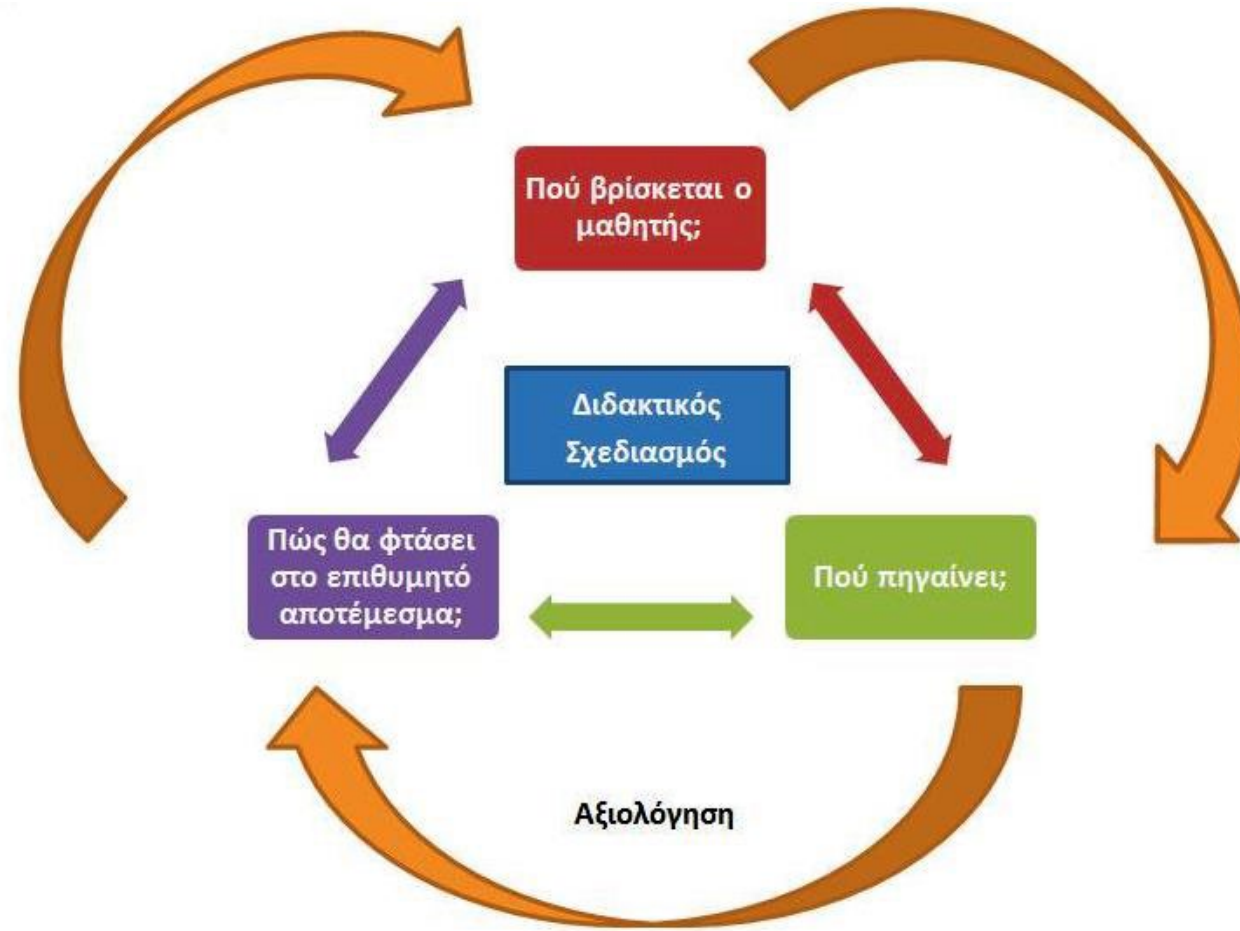
Ως εκ τούτου η αξιολόγηση θα πρέπει:

- α) να είναι συνεχής,
- β) να αντανακλά τη μαθησιακή πορεία σε όλα τα πλαίσια και τις φυσικές συνθήκες που λαμβάνει χώρα,
- γ) να ανταποκρίνεται στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των συμμετεχόντων και των πλαισίων,
- δ) να υποστηρίζει την ολόπλευρη ανάπτυξη του παιδιού και
- ε) να καθοδηγεί τη βελτίωση και την αλλαγή σε επίπεδο ατόμου και συστήματος.

Αξιολόγηση για τη μάθηση

- Η αξιολόγηση για τη μάθηση είναι μια διαδικασία που αποκαλύπτει και τεκμηριώνει το «τι» και «πώς» μαθαίνει το παιδί, το πώς αισθάνεται και το τι είναι ικανό να κάνει.
- Στόχος της αξιολόγησης για τη μάθηση είναι να βελτιώσει τη μάθηση, να προωθήσει την ανάπτυξη του παιδιού και να ενισχύσει την ποιότητα της εκπαίδευσης.
- Η αξιολόγηση για τη μάθηση εστιάζει περισσότερο στη διαδικασία παρά στο τελικό αποτέλεσμα.
- Τα εργαλεία που επιλέγονται για την αξιολόγηση για τη μάθηση θα πρέπει να είναι κατάλληλα και να παρέχουν στις/στους νηπιαγωγούς όσο το δυνατόν περισσότερο ολοκληρωμένες και συνεχείς πληροφορίες για τη μαθησιακή και διδακτική διαδικασία.
- Οι πληροφορίες αυτές αξιοποιούνται από τις/τους νηπιαγωγούς, ώστε να οργανώνουν ανάλογα τις παρεμβάσεις τους και να υποστηρίζουν την περαιτέρω προσπάθεια των παιδιών και τα βήματά τους στη διαδρομή της μάθησης.
- Αυτή η προσέγγιση αξιολόγησης συνάδει με τη **διαμορφωτική αξιολόγηση** που ενσωματώνεται στη διδακτική διαδικασία, δημιουργώντας ένα ολοκληρωμένο "διδακτικό όλο" για την προαγωγή της μάθησης και τη βελτίωση της εκπαιδευτικής ποιότητας.

Αξιολόγηση για τη μάθηση

Η διαμορφωτική αξιολόγηση και η εκπαιδευτική διαδικασία ως «διδακτικό όλο»

Αξιολόγηση για τη μάθηση

- Η αξιολόγηση γίνεται υπό το πρίσμα μιας δυναμικής κοινωνικής πρακτικής, στην οποία οι νηπιαγωγοί λαμβάνουν υπόψη τις ιδιαιτερότητες της τάξης και του κοινωνικοπολιτισμικού πλαισίου.
- Η διαμόρφωση της εκπαιδευτικής και μαθησιακής διαδικασίας γίνεται μέσω συνεργασίας και διαπραγμάτευσης με τους μαθητές και τις μαθήτριες, τους/τις συναδέλφους, τους γονείς και άλλους εμπλεκόμενους φορείς.
- Η αξιολόγηση αντιλαμβάνεται ως μετασχηματιστική διαδικασία που στοχεύει στη βαθύτερη μάθηση και αποκαλύπτει τον τρόπο σκέψης των παιδιών, των γονέων και των εκπαιδευτικών σχετικά με τη μάθηση.
- Στοχεύει στη δημιουργία μιας κουλτούρας αξιολόγησης όπου οι ιεραρχικές δομές καταργούνται και αναδεικνύεται η συνεισφορά όλων στη μαθησιακή και αξιολογική διαδικασία.

Αξιολόγηση για τη μάθηση

- Η αξιολόγηση μετατρέπεται σε δυναμική και αμφίδρομη διαδικασία που φωτίζει τη μοναδική πορεία κάθε παιδιού προς τη μάθηση.
- Καλλιεργείται ένας συλλογικός αξιολογικός γραμματισμός, που αντανakλάται στη θετική στάση προς την αξιολογική διαδικασία και φέρνει κοντά, κινητοποιεί και συντονίζει τους εμπλεκόμενους φορείς.
- Παράγονται ερωτήματα που αφορούν την καθημερινή πρακτική των εκπαιδευτικών, των μαθητών και των μαθητριών, των γονέων και του συλλόγου διδασκόντων και διδασκουσών.

Αξιολόγηση για τη μάθηση

- Είναι σημαντικό να καταγράφεται το σημείο εκκίνησης της μαθησιακής πορείας μέσω της **αρχικής αξιολόγησης**, ώστε να μπορεί να διαπιστωθεί η πρόοδος που σημειώνεται, αλλά και να ανιχνεύονται περιπτώσεις ειδικών αναγκών με σκοπό την πρόιμη παρέμβαση μέσω της **διαγνωστικής** αξιολόγησης, η οποία παρέχει επιπλέον πληροφορίες σε σχέση με την αρχική αξιολόγηση, καθώς εστιάζει σε συγκεκριμένους τομείς ανάπτυξης και μάθησης με στόχο την ανάδειξη ιδιαίτερων δυνατοτήτων ή αναγκών.
- Η αξιολόγηση για τη μάθηση αποτελεί μία συνεχή και συστηματική διαδικασία, η οποία είναι βαθιά αναστοχαστική για τη/τον νηπιαγωγό, ως προς το είδος πληροφοριών που επιθυμεί να συλλέξει, τη διατύπωση συγκεκριμένων στόχων, την επιλογή τεκμηρίων και κατάλληλης μεθόδου αξιολόγησής τους

Αξιολόγηση για τη μάθηση

- Η διατύπωση των μαθησιακών επιδιώξεων βρίσκεται στη βάση της διαδικασίας της αξιολόγησης καθώς το τι θα αξιολογηθεί βασίζεται ακριβώς **στις ικανότητες που αναμένονται να αναπτυχθούν**, όπως προσδιορίζονται από το Πρόγραμμα Σπουδών, στα κριτήρια επιτυχίας των οποίων την κατάκτηση μπορεί με διάφορους τρόπους να παρατηρεί σε βάθος χρόνου η/ο νηπιαγωγός και στα τεκμήρια ή δείγματα που αναμένεται να συλλεχθούν ως ενδεικτικά της προόδου των παιδιών.
- Στο πλαίσιο αυτό, η **αθροιστική** αξιολόγηση, η οποία λαμβάνει χώρα όταν ολοκληρώνεται μια διδακτική παρέμβαση για να αποτυπώσει το μαθησιακό αποτέλεσμα, δίνει μια ένδειξη του πού έχει φτάσει το κάθε παιδί και μπορεί να αποτελέσει σημείο εκκίνησης για τη διαμορφωτική αξιολόγηση.

Παιδαγωγική Τεκμηρίωση

- Η Παιδαγωγική Τεκμηρίωση (ΠΤ) είναι μια διαδικασία συλλογής και ανάλυσης των έργων των παιδιών, με στόχο την κατανόηση της μαθησιακής τους πορείας. Η ΠΤ βασίζεται στην ιδέα ότι τα παιδιά μαθαίνουν με πολλούς τρόπους, συμπεριλαμβανομένης της χρήσης της γλώσσας, του παιχνιδιού, της ζωγραφικής και της μη λεκτικής επικοινωνίας. Τα έργα των παιδιών μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως εργαλεία για να κατανοήσουν οι εκπαιδευτικοί την ατομική μαθησιακή πορεία κάθε παιδιού.
- Η ανάλυση και ερμηνεία των αφηγήσεων των παιδιών είναι μια σημαντική πτυχή της ΠΤ. Μία στρατηγική που μπορεί να διευκολύνει αυτήν τη διαδικασία είναι η διατύπωση κατάλληλων ερωτήσεων. Οι «ανοιχτές» ερωτήσεις σε αντίθεση με τις «κλειστές» θεωρούνται ένα δυναμικό μέσο εκμαίευσης και ερμηνείας των «αφηγήσεων μάθησης», καθώς δεν στοχεύουν στην ανάκληση κάποιας σωστής απάντησης, αλλά δημιουργούν κίνητρα για παραγωγικό συλλογισμό, τεκμηρίωση και συλλογική συζήτηση.

Παιδαγωγική Τεκμηρίωση

- Η ανάλυση και ερμηνεία δεν είναι μια διαδικασία που αφορά μόνο την/τον νηπιαγωγό της τάξης, αλλά όλους τους εμπλεκόμενους στη μαθησιακή διαδικασία. Η κυρίαρχη φιλοσοφία της ΠΤ είναι ότι δεν επιχειρείται απλώς η καταγραφή της διαδικασίας μάθησης των παιδιών αλλά η κατανόηση και βελτίωση της. Σε αντίθεση με τις αποστάσεις που παίρνει η/ο νηπιαγωγός κατά τη διατύπωση μίας αξιολογικής κρίσης σχετικά με τη μάθηση των παιδιών, στη διαδικασία της ΠΤ εμπλέκεται και συμμετέχει ενεργά υποστηρίζοντας τα παιδιά σε ατομικό επίπεδο και παράλληλα σε ομαδικό ενισχύονται η μεταξύ τους αλληλεπίδραση και η ουσιαστική ανατροφοδότηση.
- Η ΠΤ μπορεί να βοηθήσει τους εκπαιδευτικούς να σχεδιάσουν μαθησιακές εμπειρίες που ανταποκρίνονται στις ανάγκες κάθε παιδιού. Οι γονείς μπορούν επίσης να εμπλακούν στη διαδικασία της ΠΤ, παρέχοντας πληροφορίες για την μαθησιακή πορεία των παιδιών τους.
- Η παρουσία των έργων των παιδιών στο περιβάλλον της τάξης είναι ένα σημαντικό στοιχείο της Παιδαγωγικής Τεκμηρίωσης. Επικοινωνεί μηνύματα αναγνώρισης, εκτίμησης και σεβασμού στην προσπάθεια και συνεισφορά του καθενός, προσελκύει την εστίαση της προσοχής όλων των εμπλεκόμενων σε συγκεκριμένα «ίχνη» μάθησης και προσκαλεί σε διάλογο και αναστοχασμό σχετικά με το «πώς» μαθαίνουν τα παιδιά.

Ο Ατομικός Φάκελος Προόδου (Portfolio)

- ❖ Ο Ατομικός Φάκελος Προόδου (ΑΦΠ) στο νηπιαγωγείο αποτελεί ένα πολυσυλλεκτικό εργαλείο αξιολόγησης, υπερβαίνοντας την απλή συλλογή πληροφοριών. Ο ΑΦΠ επιτρέπει στους εκπαιδευτικούς να οργανώνουν και αξιοποιούν ποικίλες μεθόδους και τεχνικές για τη συλλογή δειγμάτων από τη μαθησιακή πορεία των παιδιών. Αυτή η "υπερ-μεθοδολογία" ενσωματώνει αποτελέσματα από ποικίλες πηγές, όπως καταγραφές και περιγραφές, προσφέροντας μια ολοκληρωμένη εικόνα της μάθησης και της ανάπτυξης των παιδιών.
- ❖ Η βασική αρχή του ΑΦΠ είναι να αντιστοιχίζει τους στόχους του νηπιαγωγείου με τις εμπειρίες των παιδιών, οργανώνοντας και τεκμηριώνοντας τη μαθησιακή πορεία τους. Ο ΑΦΠ δεν καταγράφει απλώς αποτελέσματα, αλλά εστιάζει στη διαδικασία και στο πώς τα παιδιά αντιμετωπίζουν προκλήσεις, επιλύουν προβλήματα και αναπτύσσονται πολύπλευρα.
- ❖ Ο ΑΦΠ εμπλέκει τα παιδιά, τους εκπαιδευτικούς και τους γονείς στη διαδικασία αξιολόγησης. Τα παιδιά συμμετέχουν σε αυτοαξιολόγηση και αναστοχασμό, ενώ οι γονείς και οι εκπαιδευτικοί κατανοούν την πορεία και τις δεξιότητες των παιδιών. Επιπλέον, ο ΑΦΠ προωθεί την εξελικτική αξιολόγηση, ενώ ενθαρρύνει τη διαφοροποίηση και την ανάδειξη των μοναδικών ταλέντων και επιδόσεων κάθε παιδιού.
- ❖ Ο Ατομικός Φάκελος Προόδου αποτελεί ένα ισχυρό εργαλείο που αναδεικνύει τη μάθηση ως διαδικασία και εισάγει όλους τους εμπλεκόμενους φορείς στον προσανατολισμό και τη βελτίωση της μάθησης των παιδιών στο νηπιαγωγείο.

Ο Ατομικός Φάκελος Προόδου (Portfolio)

- ❖ **Ο Σκοπός του ΑΦΠ:** Ο σκοπός του ΑΦΠ καθορίζει το περιεχόμενο του. Πρέπει να καθορίσετε με ακρίβεια τον σκοπό του ΑΦΠ πριν ξεκινήσετε την οργάνωσή του.
- ❖ **Αναστοχαστικά Ερωτήματα:** Πριν αρχίσετε την οργάνωση του ΑΦΠ, πρέπει να σκεφτείτε σειρά από αναστοχαστικά ερωτήματα που σχετίζονται με τον σκοπό του, όπως πώς θα ωφεληθούν όλοι οι ενδιαφερόμενοι από τη διαδικασία, ποιο θα είναι το περιεχόμενο και πώς θα οργανωθεί, ποια κριτήρια συλλογής τεκμηρίων θα χρησιμοποιηθούν, κτλ.
- ❖ **Περιεχόμενο του ΑΦΠ:** Το περιεχόμενο του ΑΦΠ περιλαμβάνει αυθεντικά τεκμήρια που υποστηρίζουν τη μαθησιακή πρόοδο των παιδιών.
- ❖ **Οργάνωση Υλικού:** Το υλικό του ΑΦΠ πρέπει να καταχωρείται με βάση τη χρονολογική σειρά και τη θεματική ενότητα. Οι ενότητες μπορούν να αντιστοιχούν στα θεματικά πεδία του Προγράμματος Σπουδών, στους τομείς ανάπτυξης (σωματικός, γνωστικός, κοινωνικοσυναισθηματικός) ή τα μαθησιακά πλαίσια.

Ο Ατομικός Φάκελος Προόδου (Portfolio)

- ❖ Προτεινόμενη Ποσότητα Ενοτήτων: Αρχικά, συστήνεται η χρήση λίγων ενοτήτων, ώστε τόσο τα παιδιά όσο και οι νηπιαγωγοί να εξοικειωθούν με τη διαδικασία.
- ❖ Συμμετοχή των Παιδιών: Για κάθε ενότητα, τα παιδιά ενθαρρύνονται να σχεδιάσουν το εξώφυλλο, δημιουργώντας τη δική τους αυτόνομη προσέγγιση και κατανοώντας το είδος των τεκμηρίων που θα τοποθετηθούν.
- ❖ Οργάνωση με Φάκελους: Η χρήση πλαστικών φακέλων, αντίστοιχων με τις θεματικές ενότητες, στα συρτάρια των παιδιών διευκολύνει την οργάνωση και επιλογή του υλικού από τα παιδιά.
- ❖ Πλεονεκτήματα Οργάνωσης: Η οργάνωση με φάκελους βοηθά στην αναστοχαστική διαδικασία και στην κατανόηση των παιδιών σχετικά με το θέμα και τις μαθησιακές επιδιώξεις στις δημιουργίες τους.
- ❖ Παρακολούθηση της Προόδου: Η πρόοδος των παιδιών παρακολουθείται μέσα από ανασκοπήσεις έργων όπως ζωγραφιές, κατασκευές, φωτογραφίες, κ.ά. Επίσης, καταγράφονται πληροφορίες από παρατηρήσεις και συνεντεύξεις.

Ο Ατομικός Φάκελος Προόδου (Portfolio)

- ❖ **Συναπόφαση και Οργάνωση:** Όταν οριστικοποιείται η οργάνωση του περιεχομένου του ΑΦΠ, η/ο νηπιαγωγός συνεργάζεται με τα παιδιά για να αποφασίσουν τα κριτήρια και την προσέγγιση που θα ακολουθήσουν. Ενημερώνουν επίσης τους εμπλεκόμενους στη διαδικασία αξιολόγησης.
- ❖ **Ευελιξία της Διαδικασίας:** Η διαδικασία έχει ευέλικτο χαρακτήρα και βασίζεται στη μελέτη των δειγμάτων-τεκμηρίων από τις δραστηριότητες του κάθε παιδιού.
- ❖ **Κριτήρια Επιλογής Τεκμηρίων:** Η επιλογή των τεκμηρίων γίνεται βάσει της προόδου του παιδιού σε σχέση με τα επιδιωκόμενα μαθησιακά αποτελέσματα και τους στόχους του Προγράμματος Σπουδών.
- ❖ **Αναδείξη Χαρακτηριστικών και Επιτευγμάτων:** Η διαδικασία σχετίζεται με την ανάδειξη των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών, των προτιμήσεων και των επιτευγμάτων των παιδιών, σε σχέση με την ολόπλευρη ανάπτυξή τους.

Ο Ατομικός Φάκελος Προόδου (Portfolio)

- ❖ Ατομική Προσέγγιση: Η συγκριτική μελέτη των τεκμηρίων δεν γίνεται μεταξύ διαφορετικών παιδιών, αλλά επικεντρώνεται αποκλειστικά στο παιδί που ανήκει ο συγκεκριμένος ΑΦΠ.
- ❖ Ερμηνευτικές Διατυπώσεις: Τα σχόλια και οι ερμηνευτικές διατυπώσεις της/του νηπιαγωγού αναφέρονται στα επιτεύγματα, τις ικανότητες και τη μαθησιακή πορεία του παιδιού με βάση τα προσωπικά του χαρακτηριστικά.
- ❖ Μοναδικότητα κάθε ΑΦΠ: Κάθε ΑΦΠ είναι μοναδικός και δεν υπάρχει σύγκριση ή ανταγωνισμός μεταξύ των παιδιών, ούτε πεδίο αντιπαράθεσης μεταξύ των οικογενειών.

Ο Ατομικός Φάκελος Προόδου (Portfolio)

Επομένως:

- Η αξιολογική διαδικασία του ΑΦΠ αποτελεί μια ολοκληρωμένη προσέγγιση για την ανάπτυξη και αξιολόγηση της προόδου και της μάθησης των παιδιών στο περιβάλλον του νηπιαγωγείου. Η διαδικασία αυτή βασίζεται στην ενεργό συμμετοχή της/του νηπιαγωγού και των παιδιών, δίνοντάς τους το δικαίωμα να επιλέξουν, να αναδείξουν και να τεκμηριώσουν τη μάθηση και την ανάπτυξή τους.
- Στην αρχή της διαδικασίας, η/ο νηπιαγωγός συνεργάζεται με τα παιδιά για την οργάνωση του περιεχομένου του ΑΦΠ, ενημερώνοντας τα για τα κριτήρια και την προσέγγιση που θα ακολουθηθούν. Η διαδικασία περιλαμβάνει τη μελέτη δειγμάτων δραστηριοτήτων του κάθε παιδιού, βασιζόμενη στους επιδιωκόμενους μαθησιακούς στόχους του προγράμματος σπουδών.
- Κεντρική έννοια του ΑΦΠ είναι η ατομικότητα και η μοναδικότητα κάθε παιδιού. Η αξιολόγηση γίνεται με βάση την προσωπική του πρόοδο, επιδόσεις και χαρακτηριστικά ανάπτυξης. Οι γονείς έχουν επίσης ενεργό ρόλο στη διαδικασία, παρέχοντας προσωπικό υλικό και συμμετέχοντας σε συνεδρίες. Το παιδί επιλέγει έργα που αντικατοπτρίζουν τη μάθησή του και τα τεκμηριώνει με βάση συγκεκριμένα κριτήρια, εξασκώντας τη δεξιότητα του αναστοχασμού.

Ο Ατομικός Φάκελος Προόδου (Portfolio)

- **Οι συνεδρίες του ΑΦΠ** αποτελούν βασικό στοιχείο της διαδικασίας. Οι συνεδρίες διεξάγονται εβδομαδιαία και η συμμετοχή των παιδιών κάθε μέρα μπορεί να καθορίζεται σύμφωνα με την ομάδα καθηκόντων-βοηθών της τάξης. Κατά τη διάρκεια των συνεδριών, το παιδί παρουσιάζει τα έργα του, αναλύει την πρόοδό του και απαντά σε ερωτήματα που το κινητοποιούν για αναστοχασμό. Οι γονείς είναι επίσης ευπρόσδεκτοι να συμμετέχουν και να συνεισφέρουν.
- Ο ΑΦΠ ενισχύει τη μοναδικότητα του κάθε παιδιού, προωθεί την ανάπτυξη κριτικής σκέψης και αναστοχασμού, και ενθαρρύνει τη συνεργασία και την επικοινωνία μεταξύ παιδιών και γονέων. Μέσα από τον ΑΦΠ, το παιδί αναπτύσσει δεξιότητες αυτοαξιολόγησης και αναγνώρισης των δικών του επιδόσεων και αναγκών. Ταυτόχρονα, η διαδικασία διδάσκει τη σημασία της επιλογής, της τεκμηρίωσης και του αναστοχασμού στη μάθηση.
- Ο ΑΦΠ δημιουργεί ένα πλούσιο περιβάλλον αξιολόγησης που προάγει τη συνεργασία, την αυτονομία και την ενεργό συμμετοχή των παιδιών στη διαδικασία της μάθησης. Μέσα από αυτόν τον προσεκτικά σχεδιασμένο μηχανισμό, το παιδί εκπαιδεύεται να αντιλαμβάνεται, να αναλύει και να αναστοχάζεται σε βάθος για την πρόοδό του, δημιουργώντας έτσι μια ισχυρή βάση για τη μελλοντική του μάθηση και ανάπτυξη.

Ο Ατομικός Φάκελος Προόδου (Portfolio)

- Η διαδικασία του ΑΦΠ αποκωδικοποιεί και αναδεικνύει στόχους για τη βελτίωση της μάθησης των παιδιών.
- Η αυτο-αξιολόγηση και η ετερο-αξιολόγηση είναι κεντρικά στοιχεία, προωθώντας την κατανόηση της μάθησης.
- Οι φάσεις της διαδικασίας περιλαμβάνουν:
 - ❖ Εστίαση σε συγκεκριμένες πτυχές του έργου
 - ❖ Διατύπωση προσωπικών κρίσεων
 - ❖ Έκφραση ικανοποίησης
- Το υλικό του ΑΦΠ προάγει διάλογο με νηπιαγωγούς και γονείς, ενισχύοντας τη συνεργασία.

Ο Ατομικός Φάκελος Προόδου (Portfolio)

- Ενθαρρύνει την ανατροφοδότηση και συζήτηση.
- Η ετερο-αξιολόγηση ενισχύει την κατανόηση των κριτηρίων και καλλιεργεί κουλτούρα αξιολόγησης.
- Ενισχύει τη μεταγνωστική δεξιότητα και τη συνειδητοποίηση της ανάγκης βελτίωσης.
- Ενισχύει την επικοινωνία και συνεισφέρει στην ομαδικότητα.
- Μπορεί να χρησιμοποιηθεί σε μεταβάσεις σχολείων, αναδεικνύοντας την πρόοδο και ενισχύοντας την αυτοπεποίθηση.
- Ο ΑΦΠ δημιουργεί ένα εμπλουτισμένο πλαίσιο αξιολόγησης και συνεργασίας.

Ηλεκτρονικός Φάκελος Προόδου (e-Portfolio)

- Ο Ηλεκτρονικός Φάκελος Προόδου (ΗΦΠ) αντιπροσωπεύει τον ψηφιακό εκσυγχρονισμό του Ατομικού Φακέλου Προόδου (ΑΦΠ), παρέχοντας ευκολία και πλούσιο περιεχόμενο για την παρακολούθηση της προόδου των παιδιών.
- Συλλέγοντας ψηφιακά τεκμήρια μάθησης, ο ΗΦΠ εξυπηρετεί νηπιαγωγούς, γονείς και παιδιά, παρουσιάζοντας την εκπαιδευτική πορεία με πολυμεσικά στοιχεία. Αυτή η ψηφιακή πλατφόρμα δίνει τη δυνατότητα για αμφίδρομη ανατροφοδότηση ανάμεσα σε νηπιαγωγούς και γονείς, καθιστώντας την επικοινωνία πιο εύκολη και αποτελεσματική.
- Ο ΗΦΠ συμβάλλει στην ανάπτυξη πολλαπλών δεξιοτήτων, προσφέροντας δυνατότητες παρουσίασης μέσω βίντεο, ήχου, κώδικων QR και διαδραστικών βιβλίων.
- Η διαδικασία του ΗΦΠ ακολουθεί πέντε στάδια, περιλαμβάνοντας συλλογή, επιλογή, αναστοχασμό, σύνδεση και παρουσίαση, εμπλουτίζοντας το υλικό με διαδραστικά στοιχεία. Ο ΗΦΠ διευκολύνει την παροχή πληροφοριών και την αξιολόγηση της μάθησης, δημιουργώντας μια δυναμική πλατφόρμα που ενδυναμώνει τον συνεργατικό και εποικοδομητικό ρόλο του ηλεκτρονικού περιβάλλοντος στην εκπαίδευση.

Ηλεκτρονικός Φάκελος Προόδου (e-Portfolio)

- Το στάδιο της "Σύνδεσης" στον Ηλεκτρονικό Φάκελο Προόδου (ΗΦΠ) προσφέρει μια επιπρόσθετη δυνατότητα, χρησιμοποιώντας υπερσυνδέσμους για να διασυνδέσει τους στόχους της αξιολόγησης με τα τεκμήρια μάθησης, ενισχύοντας την κατανόηση της συνάφειας μεταξύ τους.
- Επιπλέον, στο στάδιο "Παρουσίασης," ο ΗΦΠ μπορεί να χρησιμοποιηθεί με απλές εφαρμογές παρουσίασης, όπως το Microsoft PowerPoint, για να δημιουργήσει εντυπωσιακές παρουσιάσεις με γραφικές παραστάσεις, πίνακες, διαγράμματα και πολυμεσικό περιεχόμενο.
- Τα πλεονεκτήματα του ΗΦΠ είναι στενά συνδεδεμένα με την προστιθέμενη αξία των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και των Επικοινωνιών (ΤΠΕ) στη διαδικασία αξιολόγησης της μάθησης. Η δυνατότητα παρουσίασης των επιτευγμάτων των παιδιών με ποικίλες αναπαραστάσεις, πέρα από τη συμβατική μορφή του παραδοσιακού ΑΦΠ, είναι ένα από τα σημαντικότερα πλεονεκτήματα. Η ενσωμάτωση πολυμεσικών στοιχείων όπως βίντεο, ήχος και διαδραστικά βιβλία ενισχύει την ανάπτυξη δεξιοτήτων και την ολοκληρωμένη αξιολόγηση της μάθησης.

Ηλεκτρονικός Φάκελος Προόδου (e-Portfolio)

- ο ΗΦΠ αποκαλύπτει τη μαθησιακή πορεία κάθε παιδιού, ανεξάρτητα από το μαθησιακό του προφίλ, παρέχοντας τεκμήρια που δεν θα μπορούσαν να περιληφθούν εύκολα σε συμβατικό ΑΦΠ. Είναι ιδιαίτερα χρήσιμος για την αναγνώριση και ανάδειξη εξαιρετικών ικανοτήτων, όπως η μουσική νοημοσύνη, μέσα από ποικίλες μορφές παρουσίασης. Επιπλέον, ο ΗΦΠ παρέχει στα παιδιά μια ολιστική εικόνα της μαθησιακής τους πορείας, βοηθώντας τα να θέσουν στόχους για το μέλλον.
- Η προσβασιμότητα, η διατήρηση του υλικού σε βάθος χρόνου και η δυνατότητα επικοινωνίας με γονείς και κηδεμόνες αποτελούν επιπλέον πλεονεκτήματα, ενισχύοντας την ολοκληρωμένη εκπαιδευτική εμπειρία των παιδιών.
- Ο ΗΦΠ προτείνεται να χρησιμοποιείται συμπληρωματικά με τον Ατομικό Φάκελο Προόδου, δημιουργώντας ένα δυναμικό εργαλείο αξιολόγησης για τη μάθηση στο νηπιαγωγείο.

Συζητώντας για τα φύλλα εργασίας

Συζητώντας για τα φύλλα εργασίας

Τα κυριότερα σημεία σχετικά με τη συζήτηση για τα φύλλα εργασίας στο νηπιαγωγείο είναι τα εξής:

- ❖ Αξιολόγηση μέσω Φύλλων Εργασίας: Τα φύλλα εργασίας χρησιμοποιούνται για την αξιολόγηση της μάθησης στο νηπιαγωγείο. Καλύπτουν δύο βασικούς σκοπούς: ενίσχυση του διδακτικού έργου και αξιολόγηση της μάθησης των παιδιών.
- ❖ Προϋποθέσεις για Αξιοποίηση: Η χρήση των φύλλων εργασίας πρέπει να πληροί κάποιες προϋποθέσεις, όπως παροχή ουσιαστικών πληροφοριών, ανάδειξη δυσκολιών ή επιτευγμάτων των παιδιών, και ανατροφοδότηση για βελτίωση της εκπαιδευτικής πρακτικής.
- ❖ Προβλήματα Ατομικής Προσέγγισης: Η κατάχρηση των φύλλων εργασίας μπορεί να οδηγήσει σε ατομική προσέγγιση, ακυρώνοντας τη συνεργατική μάθηση και την αλληλεπίδραση μεταξύ των παιδιών.
- ❖ Έλλειψη Διαφοροποίησης: Η κοινή σχεδίαση των φύλλων εργασίας δεν λαμβάνει υπόψη τις διαφορετικές μαθησιακές ανάγκες και την ετοιμότητα των παιδιών, δεν ακολουθεί τις αρχές της διαφοροποιημένης διδασκαλίας.

Συζητώντας για τα φύλλα εργασίας

- ❖ Δασκαλοκεντρική μαθησιακή διαδικασία: Οι γραπτές οδηγίες συμπλήρωσης μπορεί να είναι δυσνόητες για τα παιδιά και να αποδυναμώνουν την αυτοπεποίθηση και την αυτονομία τους.
- ❖ Περιορισμός Συνεργασίας: Τα φύλλα εργασίας εμποδίζουν την αλληλεπίδραση και τη συνεργατική μάθηση, εμποδίζοντας την ανταλλαγή ιδεών και την αλληλοανατροφοδότηση.
- ❖ Έλλειψη Δημιουργικότητας: Η ανάρτηση πανομοιότυπων φύλλων εργασίας στον τοίχο δεν αναδεικνύει τη δημιουργικότητα και τις μοναδικές προσεγγίσεις των παιδιών στη μάθηση.
- ❖ Περιορισμένος Μαθησιακός Στόχος: Οι στόχοι των φύλλων εργασίας συχνά περιορίζουν την ευελιξία και την επιλογή στρατηγικών μάθησης από τα παιδιά.
- Παρά τα προβλήματα αυτά, υπάρχει η δυνατότητα για την ανάπτυξη "ανοιχτών" φύλλων εργασίας που ενθαρρύνουν τη δημιουργική μάθηση και την επίλυση προβλημάτων μέσω της συμμετοχής των παιδιών σε πειράματα και διαδικασίες παρατήρησης.
- Συνολικά, τα φύλλα εργασίας μπορούν να αποτελέσουν χρήσιμο εργαλείο αξιολόγησης, αλλά πρέπει να χρησιμοποιούνται με προσοχή και σε συνδυασμό με άλλες μορφές αξιολόγησης που προωθούν τη συνεργατική μάθηση, τη διαφοροποίηση και τη δημιουργικότητα των παιδιών.

Συζητώντας για τα φύλλα εργασίας

Μία περίπτωση «ανοιχτών» φύλλων εργασίας που ενθαρρύνουν την προσωπική έκφραση και τη δημιουργική επίλυση προβλημάτων είναι αυτά που αξιοποιούνται σε θεματικές των Φυσικών Επιστημών και πιο συγκεκριμένα στα πειράματα.

Η δυνατότητα οπτικοποίησης του επιστημονικού τρόπου σκέψης που παρέχουν τα φύλλα εργασίας συμβάλλει αυθεντικά στη μάθηση, καθώς εμπλέκουν τα παιδιά σε διαδικασίες παρατήρησης, διατύπωσης υποθέσεων, πειραματισμού, ανάδειξης συμπερασμάτων, ελέγχου της ισχύος των συμπερασμάτων και ερμηνείας ενός φαινομένου.

Συζητώντας για τα φύλλα εργασίας

Ενδεικτικά ερωτήματα στα οποία καλούνται να αναστοχάζονται οι νηπιαγωγοί και κριτήρια που προτείνεται να λαμβάνουν υπόψη κατά την επιλογή και τον σχεδιασμό ενός φύλλου εργασίας είναι τα ακόλουθα (McGregor, 2010):

Ενδεικτικά ερωτήματα αναστοχασμού για τη/τον νηπιαγωγό σε σχέση με την επιλογή των φύλλων εργασίας

- ✓ Ποιος είναι ο μαθησιακός στόχος αξιοποίησης του φύλλου εργασίας;
- ✓ Πόσος χρόνος απαιτείται να παραμείνουν τα παιδιά καθισμένα στις θέσεις τους μέχρι την ολοκλήρωσή του;
- ✓ Τι εναλλακτικές επιλογές επίτευξης του μαθησιακού στόχου που βασίζονται περισσότερο σε πρακτικές και παιγνιώδεις δραστηριότητες υπάρχουν διαθέσιμες;
- ✓ Σε ποιον βαθμό το περιεχόμενο του φύλλου εργασίας εξυπηρετεί τις τρέχουσες μαθησιακές ανάγκες όλων των παιδιών της τάξης;
- ✓ Σε ποιον βαθμό το περιεχόμενο του φύλλου εργασίας στοχεύει στην προετοιμασία των παιδιών για την επόμενη σχολική βαθμίδα;
- ✓ Σε ποιο ακριβώς σημείο του περιεχομένου του φύλλου εργασίας και με ποιον τρόπο δίνεται η ευκαιρία στα παιδιά να «αποκαλύψουν» τις γνώσεις και τις δεξιότητές τους;
- ✓ Σε ποιον βαθμό το περιεχόμενο του φύλλου εργασίας είναι αρκετά «ανοιχτό» ώστε να επεκτείνει τις γνώσεις και τις δεξιότητες που τα παιδιά έχουν ήδη αποκτήσει;
- ✓ Το φύλλο εργασίας υποχρεώνει όλα τα παιδιά να ανταποκριθούν με τον ίδιο τρόπο (για παράδειγμα ζητείται από όλα τα παιδιά να γράψουν με τον ίδιο «ορθό» τρόπο ένα συγκεκριμένο γράμμα ή έναν αριθμό) ή για τον σχεδιασμό του έχουν ληφθεί υπόψη οι αρχές της διαφοροποιημένης διδασκαλίας;
- ✓ Σε ποιον βαθμό οι πληροφορίες που παρέχει το φύλλο εργασίας μπορεί να συμβάλλουν στη λήψη κατάλληλων αποφάσεων σχετικά με τη μάθηση κάθε παιδιού;
- ✓ Ποιος αντλεί μεγαλύτερη ικανοποίηση από τη συμπλήρωση του φύλλου εργασίας, το παιδί, η/ο νηπιαγωγός ή οι γονείς;

Συζητώντας για τα φύλλα εργασίας

- Η αναπαραγωγή εργασίας με το ίδιο πρότυπο από όλα τα παιδιά, αποτελεί μια μονομερή εμμονή καθώς ακυρώνει τη παιδαγωγική σημασία της εικαστικής αγωγής.
- Οι μαθητές καλούνται να αναπαραγάγουν τις σκέψεις των άλλων χωρίς ενθάρρυνση στο να προβούν σε προσωπική αναζήτηση (Βάος, 2008). Απομακρύνονται δηλαδή από δράσεις που θα τους επέτρεπαν να αναπτύξουν τη κριτική τους ικανότητα και να παράξουν το δικό τους προσωπικό δημιούργημα. Κατά συνέπεια χάνουν τη δυνατότητα να αναζητήσουν ιδέες στηριζόμενοι σε προσωπική αναζήτηση, σε προσωπική δράση.
- Η μόνη ευκαιρία που τους προσφέρεται είναι να διαπιστώσουν κατά πόσο κατάφεραν τελικά να πλησιάσουν το πρότυπο που τους δόθηκε και έτσι μαθαίνουν να εξαρτώνται απόλυτα από την καθοδήγηση και τις επεμβάσεις του παιδαγωγού. Με αυτό τον τρόπο οι εικαστικές δραστηριότητες χάνουν την πιο ουσιαστική πλευρά τους εκείνη της απολαυστικής αισθητικής εμπειρίας. Συνεπώς η τέχνη ως διδακτικό αντικείμενο όχι μόνο δεν εκσυγχρονίζεται με την καλλιτεχνική δημιουργία αλλά υποτιμάται αφού αποτελεί έτσι μια δασκαλοκεντρική διαδικασία.

Συζητώντας για τα φύλλα εργασίας

Η δημιουργικότητα δεν πρέπει να μπερδεύεται με την απομίμηση. Όποιος είναι επιδέξιος στις απομιμήσεις μπορεί να είναι άριστος τεχνίτης ή δεξιοτέχνης αλλά δημιουργός να μην είναι. **Δημιουργός είναι εκείνος που γεννά την αρχική ιδέα ενός πράγματος και τη μετουσιώνει σε πράξη.** Η επιστήμη και ο προβληματισμός είναι μια συνεχής αναζήτηση μια αδιάκοπη έρευνα ένας πειραματισμός ενώ η συνταγή είναι ένα δόγμα.

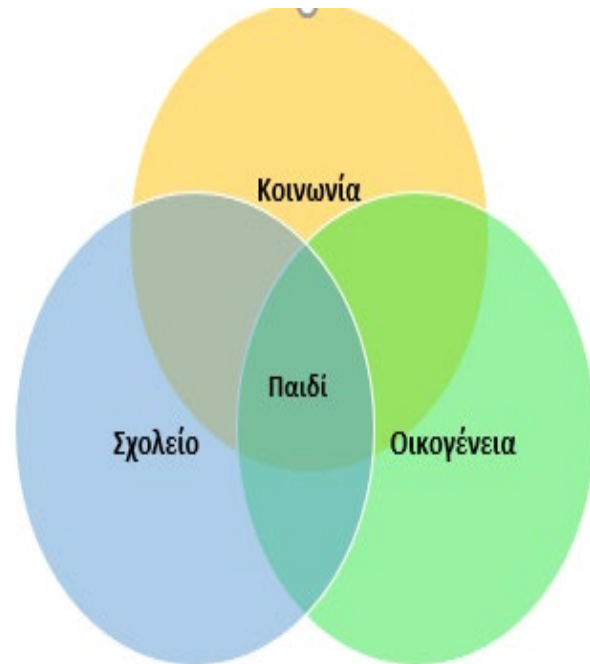
Ο Robinson (2015) δηλώνει: **«Η δημιουργικότητα θέτει τη φαντασία να λειτουργήσει. Η δημιουργικότητα αφορά τη φρέσκια σκέψη το πάθος. Είναι το αντίθετο της πειθαρχίας και του ελέγχου, και δεν είναι μια γραμμική διαδικασία.**

Το νηπιαγωγείο ως κοινότητα μάθησης

Το νηπιαγωγείο ως κοινότητα μάθησης

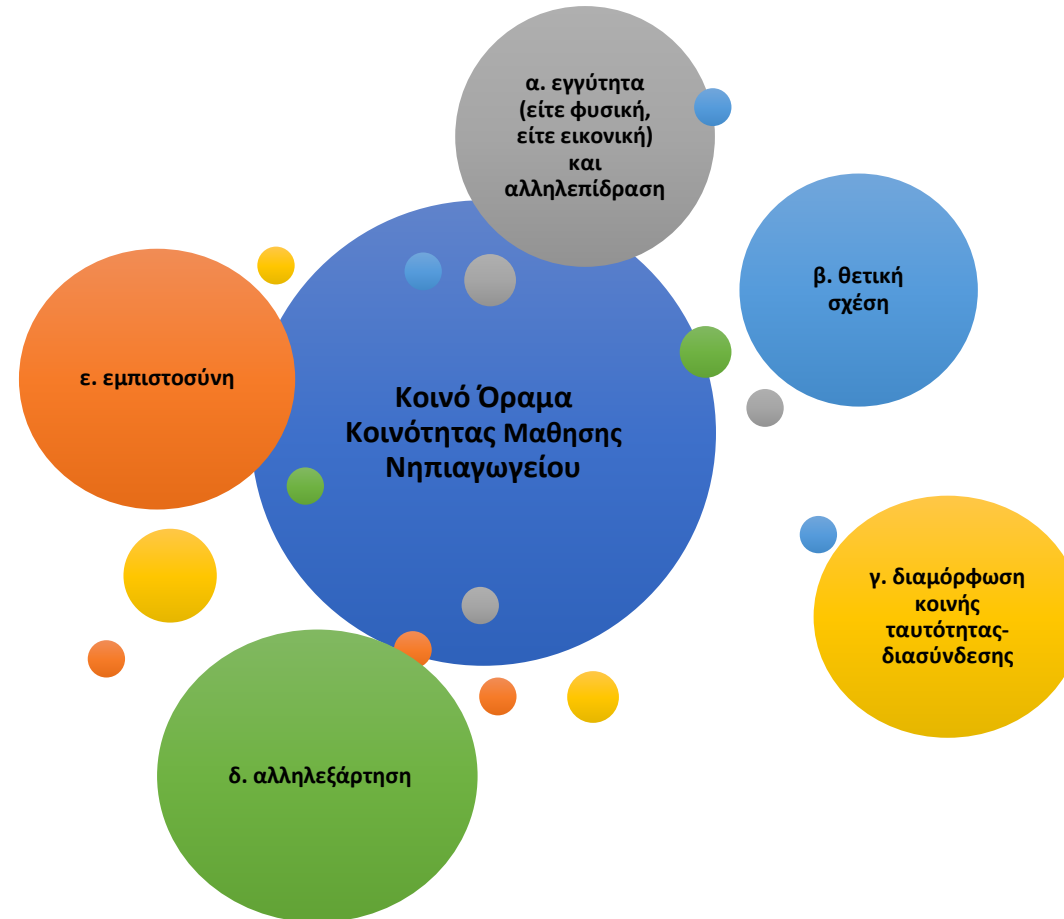
- Η ανάπτυξη σχέσεων και η συνεργασία μεταξύ σχολείου, οικογένειας και ευρύτερου κοινωνικού περιβάλλοντος διασφαλίζει τη «**συνέχεια**» στις εμπειρίες του παιδιού και τις ομαλές **μεταβάσεις**, ενδυναμώνοντας και επεκτείνοντας τα οφέλη τόσο για το ίδιο το παιδί όσο και για τα μικροσυστήματα που αλληλεπιδρούν μεταξύ τους και στα οποία συμμετέχει το παιδί
- Το **σχολείο**, η **οικογένεια** και το ευρύτερο **κοινωνικό περιβάλλον**, το οποίο προσδιορίζουμε με τον όρο **κοινότητα**, είναι τα τρία κυρίαρχα **πλαίσια** που λειτουργούν αυτόνομα αλλά και συμπληρωματικά στην εξέλιξη του παιδιού.
- Η συνεργασία ανάμεσα στο σχολείο, την οικογένεια και την κοινότητα είναι σημαντική παράμετρος για την ανάπτυξη και τη μάθηση του παιδιού και αποτελεί έναν από τους βασικούς παράγοντες για τη διασφάλιση της **ποιότητας της εκπαίδευσης**.

Το νηπιαγωγείο ως κοινότητα μάθησης

Η σημασία της εγγύτητας και της συμπληρωματικότητας των τριών πλαισίων (σχολείου-οικογένειας –κοινότητας) είναι πολύ σημαντική για την ευημερία του παιδιού. Σχηματικά το παιδί τοποθετείται στο κέντρο, ακριβώς στο σημείο της μεταξύ τους σύγκλισης, καθώς το παιδί έχει πρωταγωνιστικό ρόλο.

Το νηπιαγωγείο ως κοινότητα μάθησης

Το νηπιαγωγείο ως κοινότητα μάθησης

Η συνεργασία με τις οικογένειες των μαθητών και την ευρύτερη κοινότητα αποτελεί σημαντική προτεραιότητα για το κάθε νηπιαγωγείο, το οποίο θα πρέπει στον προγραμματισμό του να συμπεριλάβει σχετικές πρακτικές και δράσεις στα πλαίσια του κοινού οράματος και των αρχών του Προγράμματος Σπουδών.

- Στον προγραμματισμό του εκπαιδευτικού έργου, η/ο νηπιαγωγός θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη της/του:
 - ✓ την κουλτούρα συνεργασίας στη σχολική μονάδα,
 - ✓ τον κοινωνικοπαιδαγωγικό προσανατολισμό του νηπιαγωγείου.

Οφέλη συνεργασίας νηπιαγωγείου-οικογένειας-κοινότητας

Η αμοιβαιότητα, η αλληλεξάρτηση, η ισοτιμία και ο σεβασμός αποτελούν βασικά χαρακτηριστικά της συνεργατικής σχέσης που επιδιώκεται και αναμένεται να αναπτυχθεί προς όφελος πάντα των παιδιών, του σχολείου, των οικογενειών και της ίδιας της κοινωνίας.

Για το παιδί

A) στην οικογένεια: κατάλληλο μαθησιακό περιβάλλον, υποστηρικτικές πρακτικές από τους γονείς, θετικό συναισθηματικό κλίμα στην οικογένεια,

B) στο νηπιαγωγείο: ικανοποίηση ενδιαφερόντων και αναγκών του παιδιού, συνειδητοποίηση της μοναδικότητας και των δυνατοτήτων του, ενίσχυση κινήτρου για τη μάθηση, αίσθημα ασφάλειας, ενεργός συμμετοχή, λιγότερα προβλήματα συμπεριφοράς, γνωστικά οφέλη ,

Γ) στην κοινότητα: επωφελείται από την αξιοποίηση των δυνατοτήτων που προσφέρει η κοινότητα, ικανοποίηση ενδιαφερόντων, επικοινωνιακή απασχόληση στον ελεύθερο χρόνο .

Οφέλη συνεργασίας νηπιαγωγείου-οικογένειας-κοινότητας

Για το σχολείο και τους εκπαιδευτικούς	- καλύτερη λειτουργία του σχολείου καθώς οι γονείς σέβονται τους κανόνες και συνεισφέρουν στη βελτίωση του σχολικού περιβάλλοντος,- εισαγωγή καινοτομιών,- αναβάθμιση του εκπαιδευτικού έργου στα μάτια των γονιών,- κατανόηση των αναγκών και των ενδιαφερόντων των παιδιών,- ενίσχυση της αίσθησης αυτοαποτελεσματικότητας των εκπαιδευτικών και ικανοποίηση από το επάγγελμα.
Για την κοινότητα	• κοινωνικοί δεσμοί και συνοχή,• κοινωνική ευημερία και αειφορία.

Πρακτικές συνεργασίας με την οικογένεια και την κοινότητα

Οι νηπιαγωγοί:

. **ενισχύουν τους γονείς στο ρόλο τους** να υποστηρίζουν την ανάπτυξη και μάθηση των παιδιών και αναπτύσσουν κατανόηση για τις οικογένειες των μαθητών τους,

β. εδραιώνουν ρουτίνες και δημιουργούν ευκαιρίες για **τακτική και αμοιβαία επικοινωνία** με τις οικογένειες των μαθητών, τόσο ατομικά όσο και ως σύνολο,

γ. κινητοποιούν και ενθαρρύνουν τους γονείς για **εθελοντική συμμετοχή σε δράσεις του σχολείου** αλλά και για την παρακολούθηση των δραστηριοτήτων και εκδηλώσεων των μαθητών,

δ. προτείνουν στους γονείς ιδέες και δραστηριότητες με στόχο **να ενισχύουν τη μάθηση των παιδιών στο σπίτι**, προάγοντας της συνέχεια των μαθησιακών εμπειριών,

ε. ενισχύουν τους γονείς να διατυπώσουν ιδέες και απόψεις αναφορικά με διάφορα ζητήματα της εκπαίδευσης των παιδιών και να **συμμετέχουν στη λήψη αποφάσεων μέσα από συλλογικά όργανα**,

στ. **αξιοποιούν πόρους της ευρύτερης κοινότητας** και σε συνεργασία με τις οικογένειες των μαθητών προάγουν την ποιότητα και την αποτελεσματικότητα της εκπαιδευτικής διαδικασίας με στόχο τη βελτίωση του προγράμματος του σχολείου, των πρακτικών που εφαρμόζουν οι οικογένειες και την ολόπλευρη ανάπτυξη και μάθηση των παιδιών.

Το προφίλ του εκπαιδευτικού

ΤΟ ΠΡΟΦΙΛ ΤΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ

Τα τελευταία χρόνια, έχουν υπάρξει πολλές αλλαγές στα εκπαιδευτικά συστήματα όλου του κόσμου. Οι αλλαγές αυτές κατέστησαν αδήριτη την ανάγκη μετασχηματισμού του ρόλου του εκπαιδευτικού, προκειμένου να μπορέσει να φέρει εις πέρας με επιτυχία το έργο του.

Ο Alvin Toffler (1991), έγραψε στο γνωστό βιβλίο του «Το Σοκ του Μέλλοντος» :

*«Οι αγράμματοι του 21ου αιώνα δεν θα είναι εκείνοι που δεν γνωρίζουν γραφή και ανάγνωση, **αλλά εκείνοι που δεν μπορούν να μάθουν, να ξεμάθουν και να ξαναμάθουν**».* Σε αυτή την αποστροφή του λόγου του, ο Toffler συνοψίζει τα λόγια του Herbert Gerjuoy, Καθηγητή Ψυχολογίας, ο οποίος περιγράφει τη μάθηση του μέλλοντος λέγοντας τα εξής:

«Δεδομένης της ταχύτητας με την οποία αλλάζουν όλα γύρω μας, μπορούμε να συμπεράνουμε ότι η γνώση θα φθείρεται με το πέρασμα του χρόνου. Αυτά που σήμερα θεωρούμε «δεδομένα», θα μετατραπούν στην «παραπληροφόρηση» του αύριο. Και αυτό, δεν αποτελεί επιχείρημα εναντίον αυτών καθ'αυτών των γεγονότων ή των δεδομένων. Κάθε άλλο. Ωστόσο, σε μια κοινωνία όπου το άτομο είναι υποχρεωμένο να αλλάζει συχνά εργασία, τόπο διαμονής, κοινωνικούς δεσμούς κ.ο.κ., τίθεται ένα τεράστιο θέμα για την επάρκεια της μάθησης. Ως εκ τούτου, τα αυριανά σχολεία δεν πρέπει να διδάσκουν, απλώς, δεδομένα αλλά τους τρόπους διαχείρισής τους. Οι μαθητές πρέπει να μαθαίνουν πώς να απορρίπτουν παλιές ιδέες και πώς και πότε να τις αντικαθιστούν με νέες. Πρέπει, εν συντομία, να μάθουν πώς να μαθαίνουν. Η νέα εκπαίδευση οφείλει να διδάξει το άτομο πώς να ταξινομεί και να επαναταξινομεί τις πληροφορίες που λαμβάνει, πώς να αξιολογεί την αξιοπιστία αυτών των πληροφοριών, πώς να αλλάζει τις κατηγορίες ταξινόμησης όταν χρειάζεται, πώς να κινείται από το συγκεκριμένο στο αφηρημένο και αντίστροφα, πώς να εξετάζει τα προβλήματα από διαφορετικές οπτικές γωνίες, πώς, τελικά, να διδάσκει τον ίδιο του τον εαυτό».

ΤΟ ΠΡΟΦΙΛ ΤΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ

Με άλλα λόγια: οι μαθητές πλέον δεν είναι απλοί αποδέκτες γνώσεων αλλά συνδιαμορφωτές της γνώσης.

Στην ίδια λογική, τα σχολεία δεν αποτελούν απλά οικοδομήματα. Αντιθέτως αποτελούν κέντρα «δια βίου μάθησης» έτσι ώστε όλοι οι συμμετέχοντες «να μαθαίνουν πως να μαθαίνουν», «από το λίκνον στον τάφο».

Η επανάσταση στις τεχνολογίες της πληροφορίας και στη παραγωγή και διάδοση της γνώσης αποτέλεσμα της ψηφιακής επανάστασης έχουν επιβάλλει στα σχολεία τον επαναπροσδιορισμό τους.

Τα σχολεία επαναπροσδιορίζουν τη συνολική τους λειτουργία, όταν οι εκπαιδευτικοί είναι πρόθυμοι να μαθαίνουν, να ξε μαθαίνουν και να ξανα μαθαίνουν, όταν χρειάζεται. Όταν οι εκπαιδευτικοί εφοδιάζουν τα παιδιά με τις δεξιότητες που απαιτούνται για να ζήσουν σε έναν συνεχώς μεταβαλλόμενο κόσμο, αυτομάτως τα σχολεία γίνονται καλύτερα σχολεία, γιατί υιοθετούν μία κουλτούρα, η οποία είναι ανθεκτική στην αλλαγή.

ΤΟ ΠΡΟΦΙΛ ΤΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ

Όλες οι παραπάνω προκλήσεις διαμορφώνουν αντίστοιχα το **προφίλ της/του νηπιαγωγού του 21ου αιώνα**. Η Κακανά (2008) παρομοιάζει με «κύβο του ρούμπικ το παζλ των ικανοτήτων» που αξιώνει η σύγχρονη κοινωνία από την/τον εκπαιδευτικό προκειμένου, όπως αναφέρει, να ανταπεξέλθει στην επιτυχή άσκηση του έργου της/του και την ποιοτική αναβάθμιση του ρόλου της/του.

Ο/Η νηπιαγωγός λειτουργώντας ως:

- **ενορχηστρωτής/τρια** της μαθησιακής εμπειρίας κατά τη διάρκεια υλοποίησης του σεναρίου είναι **συνερευνητικός/ή** και **διευκολυντικός/ή**. Οργανώνει το κατάλληλο μαθησιακό περιβάλλον με ποικιλία υλικών και ερεθισμάτων, προκειμένου να διεγείρει τη φαντασία τους και να ενισχύσει τη δημιουργικότητά τους.
- **κοινωνικός/ή παιδαγωγός** παρέχει ένα πλαίσιο στήριξης στα παιδιά ανιχνεύοντας και κατανοώντας τις ικανότητές τους και δημιουργεί τις προϋποθέσεις και τα κατάλληλα ερεθίσματα που χρειάζονται τα παιδιά, ώστε να αναλάβουν πρωτοβουλίες και να δραστηριοποιηθούν.

ΤΟ ΠΡΟΦΙΛ ΤΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ

- ως *διαμεσολαβητής* ανάμεσα στο μικρό παιδί και τον κόσμο γύρω του αξιοποιώντας τις εμπειρίες και τις πρακτικές που φέρουν τα παιδιά από το οικογενειακό τους περιβάλλον έτσι ώστε να καταφέρουν να σχεδιάσουν μαθησιακές εμπειρίες στο σχολικό περιβάλλον, με αφετηρία τις υπάρχουσες ικανότητες των παιδιών
- ως *στοχαζόμενος/η επαγγελματίας* χρησιμοποιεί τη συσσωρευμένη του/της γνώση και εμπειρία προκειμένου να αναζητήσει εναλλακτικές διεξόδους επίλυσης των προβλημάτων της τάξης. Επιπρόσθετα, *η/ο νηπιαγωγός* οργανώνει και υποστηρίζει αναστοχαστικές πρακτικές προκειμένου να βοηθήσει τα παιδιά να αναγνωρίσουν τα λάθη τους και να αναδιαμορφώσουν τις πρακτικές τους. Καλλιεργεί το διάλογο, αναλαμβάνει πρωτοβουλίες, επιζητεί συνεργασίες τόσο μέσα στο σχολικό πλαίσιο όσο και με την ευρύτερη σχολική κοινότητα και ενεργεί με τέτοιο τρόπο ώστε να διασφαλίσει την αποτελεσματική επικοινωνία και συνεργασία ατόμων από διαφορετικά πολιτισμικά περιβάλλοντα (Πεντέρη et al., 2021a).

Ο ενορχηστρωτής της σχολικής διαδικασίας αξιοποιεί πληθώρα δεξιοτήτων που απαιτούνται προκειμένου η σχολική κοινότητα να ομοιάζει με μια καλοκουρδισμένη ορχήστρα.